ketabton.com aghalibrary.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي فرقې

مؤلف

الحاج پروفیسور دکتور قاضی حفیظ الله ښاد جبارخیل

www.melitahrik.com
0777 400 116

١٣٩٣ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

www.melita … m
0777 400 116

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

لړلیک

۱	سریزه	۲۰	حروریه
۲	د اسلامي ۷۳ فرقو لنډه معرفي	۲۱	فارقیه
۱	جبریه	۲۲	منکریه
۲	قدریه	۲۳	شبطانیه
۳	سوفسطانیه	۲۴	معتزلیه
۴	وجودیه	۲۵	کیسانیه
۵	معطلیه	۲۶	وهمیه
۶	سابعه	۲۷	مبکریه
۷	علی العرشیه	۲۸	راوندیه
۸	حلولیه	۲۹	مشبهه
۹	فشاریه	۳۰	جهمیه
۱۰	مهملیه	۳۱	زنادقیه
۱۱	مرجئه	۳۲	مترفیه
۱۲	حبیبیه	۳۳	ملاحده
۱۳	خوفیه	۳۴	منجمیه
۱۴	سارقیه	۳۵	وضعیه
۱۵	ثنویه	۳۶	فلاسفیه
۱۶	اتحادیه	۳۷	کرامیه
۱۷	تناسخیه	۳۸	خازمیه
۱۸	متصلیه	۳۹	اباضیه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatlibrary.com: The Digital Library

۱۹	منفصلیه	۴۰	لوزیه
۴۱	اخشبیه	۵۸	حکمیه
۴۲	تغلبیه	۵۹	لاعنیه
۴۳	قاسطیه	۶۰	رجعیه
۴۴	تکوینیه	۶۱	متربصه
۴۵	متوسمه	۶۲	قبریه
۴۶	محروقیه	۶۳	اقفیه
۴۷	بوستانیه	۶۴	حشویه
۴۸	مفروعیه	۶۵	فانیه
۴۹	نجاریه	۶۶	اثریه
۵۰	خارجیه	۶۷	مولهیه
۵۱	شیعیه	۶۸	مبدلیه
۵۲	رافضیه	۶۹	کنزیه
۵۳	امامیه	۷۰	صوفیه
۵۴	ناوسیه	۷۱	دهریه
۵۵	امیریه	۷۲	شمراخیه
۵۶	اسماعیلیه	۷۳	سنیة
۵۷	جلامره		

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم: اسلامي فرقې
لیــــکوال : دوکتور پروفیسور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل
خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه
د خپرندوی پرله پسې نومره: (۱۰)
پښتی ډیزاین: فیاض حمید
کمپوز: ظفر اقبال
چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
چاپ وار: لومړی
چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (اسلامي فرقې) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پروفیسور ډاکټر قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله
په درناوي
د افغانستان ملي تحریک
فرهنګي څانګه

(a)ghanlibrary.com: The Digital Library

سریزه

الحمد لله والصلوة والسلام علی رسول الله الذی قال : "ستفرق امتی ثلاثة و سبعین فرقةً احدیها الناجیه" [۱] یعنې لوی څښتن لره ستاینه ده او په رسول الله صلی الله علیه وسلم دې درود او سلام وي هغه چې فرمايلي يې دي : زما امت به درې اويا فرقې شي يوه به يې ناجيه وي، د دغه مطلب د وضاحت لپاره چې د اسلام د درې اويا ملتونو د پېژندلو په لټه کې شوم دې برخه کې چې کوم کتابونه ليکل شوي دي له هغو څخه مې د (هفتاد و سه ملت) په نوم کتاب خوښ شو چې اتمې هجري پېړۍ کې ليکل شوې او د پاريس ملي کتابتون کې کوم تن پورې تعلق لري او په ۸۸۷ هجري کال په اهتمام او تصحيح د دکتور محمد جواد

---

۱. دا حدیث مکمل په دې ډول دی : "لیاتین علی امتی ما اتی علی بنی اسرائیل حذوالنعل بالنعل حتی ان کان منهم اتی امة علی نیة لکان فی امتی من یصنع ذلک، و ان بنی اسرائیل تفرقت علی اثنتین و سبعین ملة و تفترق امتی علی ثلاثة و سبعین ملة کلهم فی النار الاملة واحدة، ما انا علیه و اصحابی (جامع الصغیر سیوطی ج ۲ ص ۳۸۲، یعنې زما په امت به هغه څه راشي، چې په بني اسرائيلو راغلي و په برابرۍ د څپلۍ له څپلۍ سره حتی که څوک چېرې ښکاره ميخې سره راتګ وکړي زما په امت کې به هم هرومرو څوک همداسې وکړي، او بېشکه بني اسرائيل دوه اويا ملته دي او زما امت به درې اويا ملته شي. ټول به په اور کې وي مګر يو ملت کوم، چې زه او زما اصحاب په هغه يو (سيوطي د جامع الصغير په ۲ جلد ۳۸۲ مخکې راوړی دی) او ما دلته له (هفتاد و سه ملت) کتاب څنې رانقل کړ چې دوکتور محمد جواد مشکور د پوهنتون استاد په اهتمام او تصحح رسيدلی دی.

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

مشکور استاد د پوهنتون رسیدلې ده. [۱] نوم او لیکوال یې معلوم نه دیخو له متن یې معلومېږي، چې د جلال الدین بلخي له ژوندانه وروسته په تبریز کې د اتمې پېړۍ له علماوو چا لیکلې ده، لیکوال یې ځان اهل سنت او جماعت بللی او هاند یې کړی دی، چې کومې فرقې ته د کفر نسبت ونه کړي، د دغې نسخې د لیکلو سبک صوفیانه دی، آیات او احادیث په کې راغلي دي له هغو ثرگندېږي، چې لیکوال یې صوفي او خطیب دی او د هرې فرقې عقاید یې چې بیان کړي له هغو داسې ښکاري، چې د دې قلمي نسخې مؤلف د عقایدو له کلامي کتابو لیکلي دي او د نورو کلامي کتابو په خبر یې تالیف کړی دی، دې کتاب کې د اسلامي دړې اویا فرقو نومونه داسې راغلي دي. [۲]

۱ـ جبریه ۲ـ قدریه ۳ـ سوفسطائیه
۴ـ وجودیه ۵ـ معطلیه ۶ـ سابقیه
۷ـ علی العرشیه ۸ـ حلولیه
۹ـ فثاریه ۱۰ـ مهملیه
۱۱ـ مرجئه ۱۲ـ حبیبیه
۱۳ـ خوفیه ۱۴ـ سارقیه
۱۵ـ ثنویه ۱۶ـ اتحادیه
۱۷ـ تناسخیه ۱۸ـ متصلیه

---

[۱] ـ دا نسخه د حسن بن شمس الحسیني الاسترابادی کاتب په لاس د تبریز په دارالسلطنه کې لیکل شوې ده. فعلاً د پارس ملي کتابتون کې په ۲۸ شماره له نورو فارسي نسخو سره ده.

[۲] ـ هفتاد و سه ملت کتابت شده ۸۸۷ سال هجری به اهتمام و تصحیح دکتور محمد جواد مشکور استاد پوهنتون.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۱۹_ منفصلیه
۲۰_ حدودیه
۲۱_ فارقیه
۲۲_ منکریه
۲۳_ شیطانیه
۲۴_ معتزلیه
۲۵_ کیسانیه
۲۲_ وهمیه
۲۷_ بکریه
۲۸_ راوندیه
۲۹_ مشبهه
۳۰_ جهمیه
۳۱_ زنادقیه
۳۲_ مترفیه
۳۳_ ملاحده
۳۴_ منجمیه
۳۵_ وضعیه
۳۲_ فلاسفه
۳۷_ کرامیه
۳۸_ خازمیه
۳۹_ اباضیه
۴۰_ نوریه یا لوزیه
۴۱_ خشبیه
۴۲_ تغلبیه
۴۳_ قاسطیه
۴۴_ تکوینیه
۴۵_ متوسمه
۴۲_ محروقیه
۴۷_ بوستانیه
۴۸_ مفروعیه
۴۹_ نجاریه
۵۰_ خارجیه
۵۱_ شیعه
۵۲_ رافضیه
۵۳_ امامیه
۵۴_ ناوسیه
۵۵_ امیریه
۵۲_ اسمعیلیه
۵۷_ جلامده
۵۸_ حکمیه
۵۹_ لاعنیه
۲۰_ رجعیه
۲۱_ متربصه
۲۲_ قبریه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)khatabbar... (garbled): ketabton.com: The Digital Library

۶۳_ واقفیه	۶۴_ حشویه
۶۵_ فانیه	۶۶_ اثریه
۶۷_ مولهیه	۶۸_ مبدلیه
۶۹_ کنزیه	۷۰_ صوفیه
۷۱_ دهریه	۷۲_ شمراخیه
۷۳_ سنیه	

د اسلامي درې اویا فرقو شمېر او نومونه مو چې د کلامي نورو کتابونو سر سره ورکړ یو بل سره تطابق نه لري. ځینو کې په یوه نوم او نورو کې په بل نوم وي. ځینو کې یې شمېر په یوه اندازه او نورو کې په بله اندازه وي خو په (هفتاد و سه ملت) نومي ذکر شوي کتاب کې چې راغلي زما خوښ شوی. له هغه مې په خپل سبک د جلا کتاب په حیث په خپل عبارت پښتو ژبه کې په لاندې ډول راوړل چې د هرې فرقې شمېر، نوم، د تسمیې وجه، عقیده او دلیل یې او د اهل سنت او جماعت عقیده او دلیل یې د جلا جلا ورکو عنوانونو په شکل په کې راوړی. الله تعالی دې مونږ ته او زمونږ مور او پلار او نورو مسلمانانو ته پرې مغفرت نصیب او دارینو کې ثوابونه پرې راپېرزو او راباندې ولوروي او توفیق راکړي چې په صحیح ډول له حقیقت سره موافق یې په تصنیف او تالیف توفیق راکړي. دا دی چې د هرې فرقې لنډه یادونه په لاندې ډول وړاندې کوم.

په درناوي

الحاج پروفیسور دکتور قاضي حفیظ الله بناد جبارخېل

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

د اسلامي (درې اويا) فرقو معرفي

۱ـ جبريه :

د نوم وجه :

دوی ته د دې لپاره جبريه وايي چې وايي : افعال د بندګانو په جبر دي او انسان ته په خپلو افعالو اراده او قدرت نشته دی، او درې ډلې لري : حميه، نجاريه، ضراريه چې اولې دوه يې وروسته راځي او ضراريه يې د ضرار بن عمر پيروان دي. دوی وايي : خدای تعالی قادر او عادل دی په دې معنا چې جاهل او عاجز نه دی او وايي : خدای تعالی غير له خپله ده څخه بل څوک نه پېژني او وايي : خدای تعالی په شپږم حس ليدل کيدلای شي، د امامت مسئله کې وايي چې د امامت مقام ته د رسيدلو صلاحيت غير قريشي کسان لري نو که د امامت مقام ته يو قريشي او بل نبطي داوطلب شي بايد نبطي انتخاب کړو ځکه چې قدرت يې کم دی. [1] نو جبريه وايي چې بنده هيڅ قدرت نه لري.

عقيده :

جبريه عقيده لري، چې انسان په خپلو حرکاتو او سکناتو کې هيڅ اختيار نه لري، د انسانانو حرکات او سکنات په قضا او قدر پورې اړه لري نه په ارادې او اختيار پورې، بندګان قول لري نه فعل، نه خير لري

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۲.

(a)ghatalibrary.com: The Digital Library

نه شر، نه طاعت لري نه معصیت ځکه چې انسان حول او قوة نه لري الله تعالی حول او قوة ورکوي.[1]

د جبریه دلیل: (لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم) یعنې د یوه کار او عمل له اجرا کیدلو انصراف او ګرځیدل نه شته او نه د هغه په اجرا کولو قوت او توفیق شته مګر په الله تعالی دا دواړه کیږي.[2] دوی وايي: الله تعالی په یو ځیز (د مخه تر وقوع د هغه ځیز) علم وربانديې نه لري.[3]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت د انسان د فعل په برخه کې داسې عقیده لري، چې: هر څه د الله تعالی په ارادې او مشیت پورې اړه لري لکن په دې ترخ کې بندګانو ته هم یو څه اختیار شته دی. لکه د (آس) حرکت چې سواري والا، لاندې هم د ده په اختیار کې ده او هم بې اختیاره ده، که انسان ته دومره اختیار نه وي نو د شرع او امر او نواهي عبث تلقي کیږي.

د اهل سنت او جماعت دلیل:

"افحسبتم انما خلقناکم عبثا"[4] یعنې آیا ګمان کوئ چې په تحقیق سره ما تاسې عبس پیدا کړي یئ؟ دا انکاري استفهام دی یعنې عبث نه

---

[1]_ همدغه ذکر شوی مرجع ص ۱۷.

[2]_ لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظیم دواء من تسعة و تسعین داء ایسرها الهم (جامع الصغیر سیوطی ج ۲/ص/۲۴۳)

[3]_ جبریه وايي: علم د خدای تعالی حادث دی نه په محل کې او وايي: خدای تعالی په هغو صفاتو نه متصف کیږي په کومو چې نور متصف کیږي. لکه علم او قدرت او جبریه وايي چې جنت او دوزخ هم فنا کیږي. (مواقف ج ۳ ص ۲۹۴)

[4]_ المؤمنون / ۱۱۷.

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

يئ پيدا شوي، داسې د عبادت لپاره پيدا شوي يئ.

۲_ قدريه :

د نوم وجه :

قدريه فرقې ته د دې لپاره قدريه وايي چې دوی وايي د خدای تعالی تقدير په کفر او گناهو کې نه شته.[۱]

عقيده :

قدريه فرقه عقيده لري، چې هر څه مونږ کوو په خلاف د جبريه وو چې هغوی هر څه له خدای تعالی گڼي. قدريه وايي : د اختيار سررشته زمونږ په لاس ده، طاعت، معصيت، خير او شر د بندگانو فعل دی نه په قضا ده او نه په قدر او نه د بل چا په غوښتنه، د خدای تعالی خواست اراده او مشيت زمونږ په کار باندې کار نه لري، که نه نو ولې انسان په خپل عمل نيول کيږي.[۲]

دليل يې :

کل نفس بما کسبت رهينة.[۳]

حاصل يې دا دی، چې جبريه وايي هر څه دی کوي او قدريه وايي هر څه مونږ کوو ، قدريه د خدای د قدرت قدرونه پېژاند په ځان غره شول او جبريه د هغه په حکمت پوه نه شول. د ده له عدل غافل شول، د جبريه وو

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[۲]_ ذکر شوې مرجع ص ۱۸.

[۳]_ المدثر / ۴۱ ژباړه : هر چا چې څه کړي وي په هغه نيول کيږي حاصل دا دی، چې :

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatlibrary.com: The Digital Library

مقصد دا دی، چې رسول الله سره منازعه وکړي او د قدريه وو مقصد دا دی، چې په لا اله الا الله تمسک وکړي.[1]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت عقیده لري، چې وايي : مونږ نه جبريه يو او نه قدريه، بلکې ميانه حاله يو يعني د افعالو صورت له بندگانو دی.

دليل : يو خو دا ، چې د قدريه وو په ذم کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم روايت شوی دی، چې :

"القدريه مجوس هذه الامة" يعني قدريه د اسلامي امت مجوس دي.

اوعلي کرم الله وجهه ويلي دي : "لا خير و لا تفويض" يعني نه هر څه دی کوي، چې په جبر سزا د اعمالو ورکوي او نه يې هر څه د انسان په اختيار کړي دي او نه يې هر څه ورته سپارلي دي، بلکې لکه د مخه مو چې وويل : د خير او شر اندازه کوونکی دی دی، خو خدای تعالی په کفر رضا نه دی او صورت د افعالو له بندگانو دی.

۳_ سوفسطائيه :

د نوم وجه :

سوفسطائيان د پنځمې ق م پېړۍ اواخرو کې يونان کې پيدا شول. څرنگه، چې دوی د غلبې لپاره په خپل مقابل باندې هرې وسيلې نه کار اخيست او مباحثه به يې کوله نو (سفسطايي) نوم دې ته علم شو، چې د دوی طريقه او شبوه سفسطه ونومول شوه.[2]

[1] _ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[2] _ فروغي شرح حکمت چې اروپا کې چاپ شوی ۱۷ مخ له (هفتاد و سه ملت) څخه ص ۱۹.

www.melitahrik.com 0777400116

(a)ghanlibrary.com: The Digital Library

عقیده :

سوفسطانیان عقیده لري، چې هیڅ شی وجود نه لري، خپل ځانونه او نور هر څه خیالات ګڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دغه د سوفسطائیانو عقیده ردوي.

دلیل : اهل سنت او جماعت وایي که په سوفسطائیانو اوبه او ډوډی بند کړو او دوی له تندې او ولږې چغې ووهي بیا ورته ووایو : غم مه کوئ دا ټول خوب او خیال دی هغه وخت به د اشیاوو په حقیقت اعتراف وکړي.

۴_ وجودیه :

د نوم وجه :

دوی ته ځکه وجودیه وایي، چې هر څه د خدای تعالی په واجب الوجود کې بولي.

عقیده :

وجودیه عقیده لري، چې په وجود کې بې له الله تعالی او بې د ده له افعالو بل څه نشته هر څه چې دي هغه دی دی.

دلیل : الحق "الحق محسوس و الخلق مغفول، هو الاول والاخر و الظاهر و الباطن" [۱]

---

[۱] _ یعني : حق محسوس دی او خلق غافله دی، دی (الله) اول دی او آخر دی، ظاهر دی او باطن دی هر څه چې دی دی دی.

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي خداى تعالى لطيف دى په دنيا کې په ظاهري او باطني حواسو نه احساسيږي. هغه قادر دى هر څه د ده بندګان دي.[1]

۵_ معطليه :

د نوم سبب :

معطليه ته ځکه معطليه وايي، چې دوى خداى تعالى معطل بولي (العياذ بالله) وايي هېڅ شى پيدا کوونکي ته اړتيا نه لري ټول ځيزونه په خپله پيدا شوي دي.[2]

عقيده :

لکه چې د معطليه د نوم د تسميې په وجه کې ورته اشاره وشوه، دوى عقيده لري، چې عالم د مخلوقات هميشه په خپله موجود و او تل به موجود وي نه د کوم يوه صانع په توګه او نه د کوم حکيم په واسطه.[3]

دليل :

خوانده در ګوش او در و ديوار   ليس فى الدار غيرنا ديار[4]

اهل سنت او جماعت :

---

[1]_ اهل سنت او جماعت وايي: دا له حقيقت ډېره لرې خبره ده، چې رازق دې مرزوق وي او عابد دې معبود، ساجد دې مسجود وي او خداى تعالى مخلوقات په تېره پيريان او انسان د خپل عبادت لپاره پيدا کړي دي او هر څه د ده مخلوق او بندګان دي لکه چې فرمايلي يې دي: " إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوٰتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْداً" مريم/ ۹۴. يعنې هر څه چې په ځمکه او آسمانو کې دي خداى تعالى ته رجوع کوي په بندګۍ سره.

[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[3]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

[4]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(a)ghatibrary.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د معطليه وو عقيدې ته نه تسليم کېږو ځکه چې بې مدبره د يوه مملکت پيدا کېدل او بې صانع صنع منځ ته راتلل محال او ناممکن دي، بلکې د دې جهان او د هغه جهان پيدا کوونکی او د ټول عالم (مخلوق) خالق واحد او لا شريک الله تعالی دی ځکه چې بې له معمار د تعمير جوړول امکان نه لري. د الله تعالی شته والی د ده په ذات ده او د نورو هر شي هستي او شته والی په الله تعالی ده، صفات يې د چا صفاتو ته ورته نه دي. قديم دی، د الله تعالی وجود ترکيب نه لري، ژوندی، دايم، مقتدر، متکلم، ليدونکی، اوريدونکی دی، په دغو او ذاتي صفاتو متصف دی.[١]

معطليه فرقه د شيعه فرقې ضد ده. دوی وايي د مخلوق په صفاتو بايد خدای تعالی موصوف نه شي نو بايد ونه ويل شي، چې خدای تعالی شی دی يا موجود يا ژوندی يا قادر يا عالم يا سميع يا بصير يا په مثل دد ې دی، دوی وايي په قرآن بايد توقف وکړو ونه وايو چې مخلوق دی يا غير مخلوق.[٢]

خو اهل سنت او جماعت لکه د مخه مو چې وويل د دوی دا عقايد ردوي وايي : الله تعالی شی دی نه لکه نور اشيا او د نورو ذکر شويو صفاتو لرونکی دی خو د ده صفات داسې نه دي لکه د مخلوق صفات، بلکې د ده صفات داسې دي، چې د ده له شان سره ښايي.[٣]

---

[١]ـ هفتاد و سه ملت ص ٢١..
[٢]ـ هفتاد و سه ملت ص ٢١.
[٣]ـ هفتاد و سه ملت ص ٢١.

(a)ghanistan.com: The Digital Library

۲_ سابقیه :

د نوم کېښودلو وجه :

سابقیه ځکه ورته وايي، چې دوی هر څه سابق (پخوانی) شوی بولي وايي هر څه شوي او لیکل شوي مقرر شوي دي. اوس هماغسې چې سابق مقرر شوی هماغسې کیږي.

عقیده :

لکه چې د تسمیې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه د سابقیه فرقه عقیده لري، چې انسانان دوه ډلې دي یوه شقي بله سعیده. نو شقي ته هیڅ نیک عمل ګټه نه رسوي او سعید ته هیڅ بد عمل زیان نه لري.[1]

دلیل :

سابقیه دا قدسي حدیث سند نیسي : "هؤلاء فی الجنة و لا ابالی و هؤلاء فی النار و لا ابالی" یعني دا ډله په جنت کې ده زما پرې پروا نشته او دا ډله د دوزخ کې ده زما پرې پروا نشته ده.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د جنت نعمتونه د صالحانو د عمل په ثواب کې ورکول کیږي او د دوزخ عذابونه د کفارو او بدکارانو د اعمالو په سزا کې ورکول کیږي.

دلیل :

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.
[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 118

(a)ghatahrary.com: The Digital Library

الله تعالى فرمايلي دي : "و حور عـين كامثال اللؤلؤ المكنون جزاءً بما كانوا يعملون" [١] يعنې حور عين چې د جوړو شويو ملغلرو په څېر دی ثـواب د هغـو عملو د دوی دی، چې کـړي يـې دي او فرمـايلي يـې دي : "جزاءً وفاقا" [٢] يعنې موافقه له اعمالو سره يې سزا ده، چې څنځيرونه او کړی، زولنې کفارو ته د دوی د بدو عملو له امله مقرر دي.[٣]

٧_ علی العرشيه :

نوموړو وجه :

علی العرشيه ته د دې لپاره علی العرشيه وايي، چې دوی خدای تعـالی ته په عرش مقرر بولي بل ځای کې يې نه بولي.

عقيده :

علی العرشيه عقيده لري، چې د خدای تعالی قرارګاه عرش دی بل ځای نه دی، له هغه ځای هر څه ويني او د هر شي په حال حاضر او قادر دی.

دليل :

د دوی دليل دا مبارک آيت دی "الـرحمن علی العـرش اسـتوی" [۴] يعنې رحمن په عرش تکيه کړې ده، دوی وايي له همدې امله خلق پـه دعـا کـې د عرش په لوري دعا کوي.[۵]

اهل سنت او جماعت :

---

[١] الفاطر / ١١.

[٢]_ الواقعه / ٢٢-٢٣.

[٣]_ هفتاد و سه ملت ص ٢١.

[۴]_ طه / ۴.

[۵]. درې اويا ملت ص ٢٢.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : عرش د خداى تعالى عامه بارگاه ده، چې د خلقو د حاجتو قبله ده، ځکه يې وفرمايل : "الرحمن على العرش استوى" او داسې يې ونه ويل : "الله على العرش الستوى، که نه د ځمکې او اسمانو يوه طبقه او د ټولو مخلوقاتو ذره ذره د خداى تعالى له نظره لېرې نه دى.[1]

دليل :

د خداى تعالى شته والى له عالم سره داسې دى لکه د روح له بدن سره نو هغسې چې روح د قالب په هره برخه احاطه ولري د خداى تعالى مقدس ذات ټولو ذراتو او د عالم په اجزاوو محيط دى.[2]

٨ـ حلوليه :

د تسيمې وجه :

حلول د دوه جسمو اتحاد ته وايي لکه اوبه چې گلاب کې حلول وکړي. که يوه ته اشاره وشي (اوبو گلاب ته) هغه اشاره بل ته هم وي[3] او دې فرقې ته د دې لپاره حلوليه وايي، چې صوفيان وهم کوي، چې دوى ته حلول يا اتحاد حاصل شوى دى. د دې فرقې لومړني مدعيان روافض وو.[4]

عقيده :

---

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ٢۴.

[2] ـ هفتاد و سه ملت ص ٢۴.

[3] ـ تعريفات جرجانى.

[4] ـ فخر الدين رازي اعتقادات فرق المسلمين ص ٧٣ (هفتاد و سه ملت ص ٢۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلولیه عقیده لري، چې زړه له جنایتو پاک او خدای تعالی سره علاقه ونیسي فراخه شي، خدای تعالی په کې نزول وکړي، چې د خدای تعالی قدرتونه ترې ښکاریږي لکه معجزې او کرامات، چې له هغه بنده ځرګندیږي لکه سیند په امسا څیرول، دمړي ژوندي کول، سپوږمۍ په اشاره دوه نیمه کول او کرامات لکه په اوبو روانیدل، په لږ وخت کې اوږده فاصله وهل او داسې نور، دغه ټولې معناګانې له هغه ځایه صادریږي، چې خدای تعالی په کې نزول لري.[1]

دلیل :

و لیس فیجبتی الا الله و انا الحق[2] یعنې په جبه (زړه) کې مې غیر له الله بل څه نه شته او زه حق یم.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د انسان زړه حد او نهایت لري او خدای تعالی بې حده او بې نهایته دی په زړه کې نه ځائیږي.

دلیل :

نو که لمر د طشت په اوبو کې ولیدل شي هیڅ عاقل به ونه وایي چې لمر له څلورم فلک طشت ته راکښوتی دی نو حلول او انتقال الله تعالی ته

---

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2] ـ په دې قول د بایزید بسطامي هغه قول ته اشاره ده، چې په تذکرة الاولیا د شیخ عطار طبع تهران ج ۱ ص ۱۲۹ کې یې داسې ویلي دي : سبحاني ما اعظم الشاني، و لیس فی جبتی سوی الله و انا الحق یعنی ما لره پاکي ده زما شان څومره لوی دی. په زړه کې مې بې له الله تعالی بل څوک نشته او زه حق یم.

(c) haltabar.com : The Digital Library

کومه لاره نه لري او هغه ورنه پاک دی. تعالی عن ذلک علوا کبیراً یعنې الله تعالی لوړ او منزه دی له دې څخه په لوړتیا سترې سره. [1]

۹_ فثاریه :

د نومولو وجه :

فثار د عبث او بیهوده معنا لري د (غُراب) غوندې تلفظ کیږي او عربي کلمه نه شمېرل کیږي، بلکېد نورو ژبو کلمه ده اغلباً ښایي فارسي لفظ وي څرنګه چې د فثاریه و و عقیده هم بېهوده او عبث ده له دې امله په دغه نوم نومول شوی دی. [2]

عقیده :

فثاریه فرقه عقیده لري چې : د ټولو پلار او مور ادم او حوا دي، ښځې او نر یو د بل خور او ورور دی، د دنیا مال یې د میراث په توګه ترمنځ شریک دی نر ته دوه برخې د ښځو ده یعنې نر دوه سهمه او ښځې یو سهم لري. "للذکر مثل حظ الانثیین" [3] یعنی نر ته برخه د دوه ښځو ده.

دلیل :

د دوی دلیل د عقیدې عنوان لاندې پاس ذکر شو.

اهل سنت او جماعت :

[1]_ هفتاد و سه فرقه ص ۲۲.
[2]. منتهی الارب.
[3]. النساء / ۱۲.

اهل سنت او جماعت وايي : پېرې واوښتې، مختلف نسلونه منځ ته راغلل، خدای تعالی انبياء او رسولان ورته راولېږل، شريعتونه يې ورته راوړل، له ټولو شعبو او قبيلو يې د تقوی څښتنان غوره وګڼل.[1]

دليل :

"ياايها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى و جعلنا كم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقكم"[2] يعنی ای خلکو هرو مرو موږ پيدا کړئ له نر او ښځې او ځانګې مو جوړ کړئ چې يو بل سره وپېژنئ بېشکه د ښه کرامت والا له تاسې ځنې د الله تعالی په نزد هغه ښه تقوا لرونکی ستاسو دی.

۱۰_ مهمليه :

د نوم وجه :

مهمليه عقيده لري، چې خدای تعالی غني دی د چا د ښو يا بدو ګټه او يا تاوان نه ورته رسيږي، هر څه چې غواړئ ويې کړئ او هر ډول چې غواړئ واوسئ.

دليل :

دا قول د خدای تعالی "ياايها الناس انتم الفقراءُ الی الله والله هو الغنی الحميد"[3] يعنې ای خلکو تاسې خدای تعالی ته فقيران ياستئ او الله تعالی هم دی غني او ستايل شوی دی.

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الحجرات / ۱۳.

[3]. الفاطر / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haelitahrik.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : سمه ده، چې اهل دنيا د خداى تعالى دربار ته فقيره ا و محتاجه ده ځکه چې ټول هغه ته عبادت کوي خو دا چې په عبادت يې ګومارلي د ښو ثواب او بدو او نافرمانۍ عذاب مقرر دى.

نو معلومه ده، چې خلک د خپل سر څښتنان نه دي مکلفيت لري په اوامرو او نواهيو موظف دي.

دليل :

"وما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون" [1] يعني ما پېريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د عبادت لپاره مې پيدا کړي دي.

۱۱ _ مرجئه :

د نوم وجه :

مرجئه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې د خپل عمل د مرتبې په تاخير عقيده لري نو (مرجؤن) د (يؤخرونه) په معنا نيسي ځکه، چې : دوى عقيده لري له ايمان سره معصيت ضرر نه لري لکه کفر سره چې طاعت نفع نه لري. [2]

عقيده :

مرجئه عقيده لي، چې هر څوک ايمان لري ګناه ورته زيان نه شي رسولاى لکه چې کفر ته هيڅ نيک عمل ګټه نه شي رسولاى. [3]

دليل :

---

[1]. الذاريات / ۵۲.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) halatorn.com: The Digital Library

دوی وايي ايمان ته گناه زيان نه رسوي.

اهل سنت او جماعت وايي :

مسلمان د خدای تعالی په اطاعت موظف او مکلف امر او نهي ته يې تسليم دی.[۱]

دليل :

دليل يې دا قول د خدای تعالی دی : "واعبد ربک حتی ياتيک اليقين"[۲] يعنې خدای تعالی ته عبادت وکړه څو دې يقين راشي، څو چې روح دې په تن کې وي طاعت او عبادت لازم دی.

۱۲_ حبيبيه :

د نوم وجه :

دې فرقې ته ځکه حبيبيه وايي، چې عقيده کې يې داسې دي : څوک چې خپل محبت خدای تعالی سره محکم کړي خپل نفس ورته په عبادت کې منتها درجې ته ورسېږي امر او نهي ورنه رفع کيږي ځکه چې حبيب اذيت او ضرر خپل خبيب (دوست) ته نه رسوي.[۳]

لکه چې په دې نوم د تسميې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه، حبيبيه فرقه عقيده لري، چې : څوک د خدای تعالی په مينه مست شي عبادت ورته ساقط شي.

دليل :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

۲. الحجر / ۹۹.

۳. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

(c) Haliabary.com: The Digital Library

په قدسي حديث شريف کې راغلي دي: لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته کنت له سمعاً و بصراً و لساناً و يداً فبى يسمع و بى يبصر و بى ينطق و بى يبطش فسقط عنه العبادة و الارکان.[1] يعني بنده تل ما ته په نوافلو رانږدې کيږي څو چې پر ما ګران شي نو کله چې پر ما ګران شي زه د ده غوږونه، سترګې، ژبه او لاس شم نو په ما اوري او پر ما ويني او پر ما خبرې کوي او په ما رانيول کوي نو تکليف ورنه رفع (پورته) شي او اعمال ترې ساقط شي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: خداى تعالى سره د محبت نښه دا ده، چې د خداى تعالى د رسول متابعت وشي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي: "قل ان کنتم تحبون الله فاتبعوني يحببکم الله"[3] يعني ووايه اى محمده دوى ته، چې: که غواړئ، چې خداى تعالى درباندې ګران شي نو زما تابعداري وکړئ تاسې به په خداى تعالى ګران شي.[4]

۱۳_ خوفيه :

په دې نوم د نومولو وجه :

---

[1]. دا حيث به (الاتحاف السنيه فى الاحاديث القدسيه) کتاب ۱۸ مخ کې راغلي چې د محمد المدني تاليف دى او په ۱۳۵۸ حيدرآباد کې چاپ شوى دى. (هفتاد و سه ملت ص ۲۷).

[2]. هفتاد و سه ملت ۲۸ مخ.

[3]. ال عمران / ۲۹.

[4]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haqlibrary.com: The Digital Library

دې فرقې ته ځکه خوفيه وايي، چې: خوف د وېرې او ډار معنا لري د دوی په عقيده کې داسې دي، چې حبيب له حبيب خوف نه لري او پوره تفصيل به يې لاندې د (عقيده) عنوان لاندې راشي، له دې کبله ورته خوفيه فرقه وايي.

عقيده:

خوفيه فرقه عقيده لري، چې: څوک مومن وي هغه ته خوف نه وي ځکه چې دی حبيب (دوست) دی او دوست له دوست خوف (وېره) نه لري او له عادل پاچا هم د دوستانو وېره نه وي نو هر چا باندې، چې خدای تعالی ګران وي له هغه وېرېدل به يې له نادانۍ کم نه وي، ولې؟ دوست له دوست وو وېرېږي؟ [1]

دليل:

و ليس الخوف من الحائز الامر العادل [2]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د دين بنياد په وېره او اميد کېښودل شوی دی، چې د خوف او رجا ترمنځ به د دوه وزرو ترمنځ مرغه په څېر وي، چې دواړه وزرونه هوا کې برابر وړي. [3]

دليل:

الخوف من الله تعالی نصف العبادة يعنې له خدای تعالی وېره نيم عبادت دی او الله تعالی فرمايلي دي: "و يامن مکر الله الا القوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

[2]. ال عمران / ۲۹.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

الکافرون" همدارنګه یې فرمایلي دي : "افامنوا مکر الله فلا یامن مکر الله الا القوم الخاسرون" [1] یعنې د خدای تعالی له مکر څوک ځان په امن نه ګڼي مګر کافران، او هم یې فرمایلي دي : آیا د خدای تعالی له مکر په امن دي نو د الله له مکر څوک نه په امن کیږي مګر هغه قوم، چې زیان کاران وي.

۱۴ـ سارقیه :

د نوم د تسمیې لامل :

سارقیه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې د دوی عقیدې سره برابري لري او د دوی عقیده داسې ده، چې څوک د مثال په ډول لس روپۍ غلا کړي یا یې په ظلم له چا واخلي او یوه روپۍ ترې خیرات کړي. هغه د ټولو روپیو کفاره شي نو د (سارقیه) نوم چې له سرقې اخستل شوی دی او سرقه غلا ته وایي او د غلا شوي مال په برخه کې په پوره ډول عقیده لري؛ ځکه ورته دغه د (سارقیه) لقب ورکړ شوی دی.

عقیده :

پاس مو اشاره ورته وکړه، چې سارقیه طائفه عقیده لري، چې : څوک لس درهمه غلا کړي بیا له هغې یو درهم صدقه کړي نو د دغو ټولو کفاره کیږي.

دلیل :

---

[1]. الاعراف / ۹۷.

(c) Haltabaty.com : The Digital Library

دا قول د خدای تعالی "من جاء بالحسنة فله عشر امثالها" [1] يعنې څوک چې يوه نيکي وکړي هغه ته په مثل د هغو لس چنده ثواب دی نو څرنګه چې له لسو درهمو د يوه درهم صدقه نيکي ده او يوه نيکي په لسو شمېر ده ځکه د لسو غلا شويو روپيو د يوې روپۍ صدقه د ټولو لسو درهمو کفاره کيږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : حرام مال په صدقه کې نه عوض کيږي او په هيڅ ډول حرام نه قبليږي.

دليل :

نبي عليه السلام فرمايلي دي : "ان الله طيب لا يقبل الا الطيب" [2] يعنې الله تعالی هرومرو طيب (پاک) دی، نه قبلوي مګر پاک څيز.

۱۵_ ثنويه :

په دې نوم د نومولو وجه :

ثنويه ځکه په دې نوم ملقبه شوې ده، چې : دوی دوو ازليينو اصحاب (څښتنان) دي چې هغه دوه څيزونه نور او ظلمت دی ځکه چې دوی نور او ظلمت دواړه قديم بولي.

عقيده :

---

۱. الانعام / ۱۲۱

۲. ان الله تعالی طيب يحب الطيب، نظيف يحب النطافة، کريم يحب الکرم جواد يحب الجود فنظفوا افتينکم و لا تشبهوا باليهود (سيوطي جامع الصفير ج ص ۲۳۵) (هفتاد و سه ملت ص ۲۹).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثنويه عقيده لري، چې نيکي او طاعت کول له خدای تعالی ځنې دی، بدي او معصيت له شيطان او يا زمونږ له نفس ځنې دی.

دليل :

دليل يې دا قول د خدای تعالی دی : "ما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سيئة فمن نفسک" [۱] يعنې کوم ښه چې درته رسيږي هغه له الله تعالی دي او څه بدي چې درته رسيږي هغه ستا له نفس ځيني دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : قدر د خير او شر له الله تعالی ځنې دي، يعنې نيکي او بدي له ده څخه دي، طاعت او معصيت د ده په تقدير کې دي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : "قل لن ياتينا الا ما کتب الله لنا" [۲] يعنې وو ايه : پر مونږ نه راځي مگر هغه چې الله تعالی مونږ ته ليکلي وي، نو خير او شر کفر او اسلام، هدايت او ضلالت ټول له الله ذوالجلال دي، نو کفر او کافري د شيطان د وسوسو له امله وي او شيطان په هغه کار الله تعالی حواله کړی وي لکه چې فرمايلي يې دي : "انا ارسلنا الشياطين على الکافرين تؤزهم ازاً" [۳] يعنې مونږ شيطانان کفارو ته لېږلي دي.

---

۱. النساء / ۸۱.
۲. التوبه / ۵۱.
۳. مريم / ۸۵.

(c) Hewaad.com : The Digital Library

۱۲_ اتحادیه :

د نوم وجه :

د دې لپاره چې د (اتحادیه) فرقه د ډېر زهد او تقوی له کبله د خدای او بنده یو کېدلو عقیده لري ځکه ورته اتحادیه وايي.

عقیده :

اتحادیه فرقه عقیده لري، چې د انسان روح د معرفت په نور منور او صفا شي، خدايي او بندګي له منځه لاړه شي، خدای او بنده دواړه یو شي.

دلیل :

اتحادیه په دې معنا، چې هغه شهود د هغه مطلق واحد حق وجود دی، چې د کل په ډول موجود دی نو ټول په ده پورې متحد کېږي. له دې حیث چې ټول شیزونه په خپل نفس کې متعدد او په ده پورې موجود دی نه له دې حیث چې : د ده خاص وجود دی او دا شیزونه ورپورې متحد دي ځکه چې دا ډول اتحاد محال دی. [۱]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : که اوسپنه اور کې واچول شي که هر څو سوړوالی او توروالی ترې لاړ شي سوزیدل او ویلي کیدل په کې راشي بیا هم وسپنه یو شیز دی او اور بل شیز دی. اتحادیې ترمنځ نه راځي، یا یې اتحاد ترمنځ منع وي یا یې یو له منځه لاړ شي او بل یې وي او یا یې دواړه له منځه لاړ شي. له اتحاد یې دریم شیز منځ ته راشي. په هر صورت بنفسه متعدد او یو د بل وجود پورې شته والي ته د اتحاد نوم

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

جلا حیثیت لري.[1]

۱۷_ تناسخیه :

د نوم وجه:

په یوه بدن پورې د روح تعلق نیولو ته وایي، چې د روح او جسد ترمنځ د ذاتي تعشق او تعلقاتو له مخې ځرنګه، چې تناسخ وروسته له مفارقت په بل بدن کې بې له کومې فاصلې صورت نیسي او د تناسخیه فرقې په عقیده کې دغه صورت وجود لري، چې مخې ته به راشي له دې کبله ورته تناسخیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

تناسخیه فرقه عقیده لري، چې د مړي روح د ده په مناسب حال صورت کې ننوځي که نیک وي نو روح یې په جمال او حسن کمال لرونکي صورت پورې تعلق نیسي، چې خوشحاله او خلکو کې عزیز وي، د دوی په نزد همدا جنت دی او که څوک عاصي او بدکار وي روح یې په بد، قبیح او مکروه صورت کې ننوځي، په دنیا کې به ذلیل، خوار، بدبخت او نامراد وي او د دې طائفې په مذهب همدا دوزخ لرونکی وي سا یې په همدا ډول ځاروي کې ځای نیسي او که نیک خویه او فرښته صفته وي نو روح یې په بل داسې صورت کې ننوځي، چې ښکلی په مراد رسیدلی وي څو د خپل عمل مکافات وګوري او همدارنګه د باچا، یا نورو معتبرو خلکو تنعم او راحت او ارام ژوند، چې لیدل کیږي، دا د دوی د هغه عمل مکافات دی، چې د مخه تر دې یې په کوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

(c) Haliatanoor.com: The Digital Library

بدن کې رياضت او مجاهدت کړی وي او ښه بندګي يې کړې وي.

دليل :

د تناسخه فرقې دليل دا قول د خدای تعالی دی : "و ما من دابة في الارض و طائر يطير بجناحيه الا امم امثالکم" [1]

او دا حديث شريف : قال النبی عليه السلام : "يحشر الناس علی القردة و الخنازير" [2] يعنې خلک د شاديانو او د خنزيرانو په څېره محشوريږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا مذهب باطل دی کوم اصل نه لري که نه د هر چا به په ياد و، چې د مخه تر دې يې روح په کوم ډول صورت کې و، څه يې کول، بل دا، چې خدای تعالی قادر دی، چې هر صورت پيدا کوي هغه ته نوی روح ورکړي، څه حاجت دی، چې روحونه په قالبو کې ننباسي.

د اهل سنت او جماعت د تناسخيه فرقې د پورتنيو عقايدو توجيه داسې شوې ده، چې د صورت تبديلي به د قيامت په ورځ وي.

دليل :

د اهل سنت او جماعت دليل دا قول د خدای تعالی دی : "يوم تبلی السرائر فماله من قوة و لا ناصر" [3] يعنې په هغه ورځ، چې پټ څيزونه څرګند شي نو هيڅ قوه او ناصر به ورته نه وي او په دنيا کې نسخ،

---

[1]. الانعام / ۳۸ يعنې کوم خوزيدونکی او په دواړو وزرو الوتونکي نشته مګر د تاسو په شان ملتونه دي.

[2]. رک : wensinck, t, ۱۱, p ۸۲.

[3]. الطارق / ۹، ۱۰.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) Melitahrik.com: The Digital Library

مسخ، رسخ او فسخ نشته ده.[۱]

۱۸_ متصلیه :

د نوم وجه:

متصلیه فرقه ځکه په دې نوم نومول شوې ده، چې دوی د خدای تعالی او د عالم (مخلوقاتو) د اتصال عقیده لري.

عقیده :

متصلیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی له عالم سره داسې متصل دی لکه اوبه چې ونې سره په ولیو، پاڼو، څانګو او نورو برخو کې متصلې وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دا عقیده ردوي وايي داسې عقیده جواز نه لري ځکه چې دا ډول وصف مخلوقاتو کې وي او الله تعالی ترې منزه دی.[۲]

---

۱. فلاسفه وايي نسخ څلور ډوله ده: نسخ، مسخ، رسخ او فسخ.

۱_ نسخ: په اجسامو، انسانانو کې وي.

۲_ مسخ: په څارویو، بوده وو، مرغانو او ساکښو کې وي.

۳_ فسخ: د ځمکې او اوبو په خزنده وو، حشراتو کې وي. لکه: مار، لړم، کشف، چنګاښ او نور.

۴_ رسخ: د ونو او نباتاتو په ډولونو کې وي.

دوی وايي: انسان په دې څلور ډولو د خپلو درجو او مراتبو په اندازه مسخ کړی او همېشه له یوه جسد بل جسد ته ګرځي، دوی وايي رییس د دې قوم انبیاء او رسولان دي او وايي: عالم ګرځېدونکی د ورکوونکی دی، غیر له دنیا بل سرای نشته، حشر او نشر او قیامت و حساب او جنت ټول محال بولي. (هفتاد و سه ملت ص/ ۳۲).

۲. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹_ منفصلیه :

د نوم وجه:

دا فرقه په خلاف د متصلیه خدای تعالی له عالم منفصل ګڼي ځکه ورته منفصلیه وايي او دا لقب ورته کېښودل شوی دی.

عقیده :

منفصلیه طائفه عقیده لري، چې خدای تعالی عالم (مخلوق) سره متصل نه دیله ټولو موجوداتو مبرا او منفصل دی په هیڅ ډول اتصال ورسره نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : خدای تعالی له عالم سره نه متصل دی او نه منفصل او نه دننه په عالم کې دی او نه د باندې له عالم دی او د مری له غتهو رګو نږدې دی.[1]

www.melitahrik.com 0777 400 116

۲۰_ حدودیه :

د نوم وجه:

دا نوم د دوی له عقیدې سره موافق ورباندې کېښودل شوی دی، چې عقیده یې لاندې مخې ته راځي ورته وګورئ.

عقیده :

حدودیه فرقه عقیده لري، چې د وحې له انقطاع وروسته موږ هیڅوا ته کافر یا مومن نه شو ویلی که څه هم زاهد، عابد، قایم اللیل او صائم النهار وي.

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

دليل :

ځرنګه، چې د وحي دروازه بنده ده هيڅوک ته هم د چا خبر نشته دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : حکم په ظاهر الحال کيږي.

دليل :

حديث شريف دی : "نحن نحکم بالظاهر والله يتولی السرائر" [1] يعنې مونږ په ظاهر حکم کوو او د پټو سرائرو څښتن الله تعالی دی. د مؤمن نښې دا دي، چې په وعده وفا کوي، رښتيا وايي، امانت کې خيانت نه کوي، دا مطالب د حديث شريف مضمون دی، چې اتفاق ورباندې شوی دی او داسې پېل کيږي (المؤمن، من انجاز وعده ...) مومن هغه دی، چې په وعده وفا کوي...

۲۱_ فارقيه :

د نوم وجه :

فارقيه طائفه ايمان او علم يو بل نه جلا ګڼي ځکه ورته فارقيه لقب وضع شوی دی.

عقيده :

فارقيه وايي : علم غير له ايمان او ايمان غير له علم دی د دوی په نزد کېدای شي چې يو څوک ايمان ولري او علم ونه لري يا څوک علم ولري او ايمان ونه لري ځکه چې په لاندې ذکر شوي مبارک ايت کې معطوف عليه (مالکتاب)غير له عطف (ولا ايمان) ګڼي.

---

[1]. تبصرة العوام ص ۱۳۸، احياء العلوم غزالی ج ص ۱۵۱ (هفتاد و سه ملت ص ۳۲)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haitabay.com: The Digital Library

دليل :

د دې فرقې دليل دا دی، چې الله تعالی فرمايلي دي : "ما كنت تدرى ما الكتاب ولا الايمان" [1] د دوی په نزد کېدای شي يو څوک علم ولري او ايمان ونه لري يا ايمان ولري او علم ونه لري ځکه چې دوی په پاسني مبارک آيت کې يې له (کتاب) (علم) مراد کړی او د (ماالکتاب ولا الايمان) جمله کې معطوف غير له معطوف عليه گڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په ذکر شوي ايت کې عطف د بعضي دی په کل باندې چې ايمان بعضي دی له کتاب څني نو هر چېرته چې علم وي په يقين سره ايمان هم ورسره وي خو دا چې لازم نه دي، چې وجود د بعضې سره وجود د کل دې هم وي له دې امله لازم نه دی، چې ايمان لرونکی دې علم هم ولري، او ذکر شوی ايت کې د ايمان افراد چې پسې له کتاب ذکر شوي دي هغه د ايمان د فضيلت لپاره دی. لکه دې ايت کې (من كان عدواً لله و ملئكته و رسله وجبريل و ميكال) د جبريل او مېکائيل جلاوالی له ملائکو د ايمان د فضيلت لپاره دی.

۲۲ _ منکريه :

د نوم وجه:

دغه فرقه له شفاعت منکره ده ځکه ورته منکريه وايي، بنايي د دې طايفې نوم (ميليه) وي چې قيامت کې له شفاعت مکنر دی وايي :

---

[1]. الشورى / ۵۲.

شفاعت (میل) دې او میل په قیامت کې نه وي.[1]

عقیده :

منکریه وايي : د قیامت په ورځ به شفاعت نه وي ځکه چې ګنهګار مستحق د سزا دی که خدای تعالی د چا شفاعت ورته قبول کړي جور او میل ثابتیږي او دا معنی خدای تعالی ته روانه ده.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : شفاعت حق دی او د هغه چا شفاعت کیږي، چې په هغه کې یې رضا وي.

دلیل :

الله تعالی فرمايلي دي : "ولا یشفعون الا لمن ارتضی"[2] یعني شفاعت نه کوي مګر د هغه چا چې د شفاعت رضا یې ورته شوی وي.

۲۳_ شیطانیه

د نوم وجه :

شیطانیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی.

دلیل :

شیطانیه ډله د خپلې عقیدې دلیل داسې وړاندې کوي : خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی ځکه چې که ووایو چې خدای تعالی شیطان پیدا کړی دی نو لازمیږي، چې خدای تعالی په کفر د کافرانو او معصیت د ګناه ګارانو راضي دی. (العیاذ بالله) حال دا چې : خدای

---

[1]. الفرق المفترقه ص ۹۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۳).

[2]. الانبیاء / ۲۸-۲۹.

www.melitarik.com 0777 400 116

(c) Hafizahm.com: The Digital Library

تعالی د چا په کفر راضي نه دی لکه چې فرمايلي يې دي:
"ولا يرضی لعباده الکفر" [۱] يعنې خدای تعالی د خپلو بندګانو په کفر راضي نه دی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د شيطانيه وو دا عقيده، چې خدای تعالی شيطان نه دی پيدا کړی موجه نه ده؛ ځکه چې له يوې خوا که ذکر شوی ايت داسې توجيه شي چې: شيطان په خپله وجود نه لري بې مسمی او بې معمی په خبر لفظ دی لکه چې د سيمرغ نوم شته او د ده نښه هم نه شته او په دې سړی کفر ته ووځي ځکه چې خدای تعالی په قرآن کريم کې ډېر ځلې شيطان ياد کړی، چې داسې يې وويل او داسې يې وکړل نو انکار ورنه کفر دی. له بلې خوا که داسې توجيه شي چې: شيطان موجود دی او په خپله منځته راغلی، خدای تعالی نه دی پيدا کړی نو لازميږي چې خدای تعالی دې په خپله پادشاهۍ او وحدانيت کې شريک کړي او دا هم کفر دی او ګمراهي او احمقي او جهالت دی.

۲۴_ معتزليه

د نوم وجه:

معزليه د واصل بن عطا البصري پيروان دي، دی لومړی د عبدالله بن محمد الحنفيه شاګرد و ځکه ورته (حنفيه) هم وايي، د دې لپاره چې د عبدالملک بن مروان په وخت کې يې حسن بصري نه هم تحصيل کاوه. يوه ورځ څوک حسن بصري ته ورغی ورته يې وويل: يوه ډله خوارج د

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

کبایرو مرتکب کافر بولي او بله ډله مرجئه کبیره گناه د ایمان مبطله نه بولي د چا خبره صحیح ده؟ واصل د مخه تر هغه چې حسن خبره وکړي د پوښتنې کوونکي په ځواب کې وویل: زه د کبیره گناه مرتکب ته مطلق مؤمن نه وایم او مطلق کافر یې هم نه گڼم. دی د کفر او ایمان ترمنځه دی فاسق دی او جیگ شو د درس له مجلس ووت د مسجد ستنې ته یې شا ولگوله څه یې چې د هغه سړي په ځواب کې ویلي و په هغې خبرې ودرید. حسن وویل: اعتزل عنا واصل یعني واصل له مونږ گوښه شو. له هغه وخته د معتزلیه نوم دوی ته پاتې شو نو د واصل پیروانو ته معتزلیه وایي.[1] دوی چې د بنده افعال ورته نسبتوي او ځانو ته یې د (اصحاب عدل و التوحید) لقب ورکړی دی.[2]

عقیده:

معتزلیه عقیده لري چې خیر د خدای تعالی تقدیر باندې وي او شر یې په تقدیر سره نه وي ځکه که شر د ده په تقدیر وي نو بنده څه ملامتي لري، چې په عذاب اخته کیږي؟ نو که عذاب ورکولی شي ظلم او بې عدالتي به وي. حال دا چې خدای تعالی له ظلم او بې عدالتۍ پاک دی. دوی په وجوب اصلح او نفي د صفاتو د قدم په نفي قول کوي، قدم خاص د خدای تعالی وصف بولي د نورو صفاتو قدم یې نفي کوي، کلام یې مخلوق او محدث گڼي، وایي دی په آخرت کې هم نه لیدل کیږي، حسن او قبح عقلي بولي او په خدای تعالی خپلو افعالو کې د حکمت او مصلحت رعایت، مطیع او تائب ته ثواب او کبیره گناه

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.
[2] ـ هفتاد و سه فرقه ص ۱۰۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haitabaty.com : The Digital Library

کوونکو ته عذاب واجب گڼي.[1]

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : و ما ربک بظلام للعبيد.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي خدای تعالی ته جائز دي چې په خپل ملک کې هر ډول تصرف کوي او د مالک تصرف په خپل ملک کې ظلم نه گڼل کيږي، ځمکه آسمانونه او څه چې په کې دي ټول د خدای تعالی په ملکيت کې دي هيڅوک ورسره شرکت په کې نه لري.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : په ځمکه او آسمانونو کې هر څه د الله تعالی دي څه چې په نفسو کې پټوي يا يې څرگندوي الله تعالی به په هغو ورسره حساب وکړي.

۲۵_ کيسانيه

د نوم وجه:

دوی په کيسانيه ځکه ملقب شوي دي، چې دوی د (کيسان) ملگري دي او کيسان د علي رضي الله عنه غلام و چې له محمد بن الحنيفه بن علي بن ابي طالب يې علوم زده کړي و دوی څلور ډلې دي : مختاريه، هاشميه، بيانيه، رزاميه.[3]

۱_ سرح مواقف ص ۲۵۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۴)

[2]_ فصلت / ۴۲. يعني خدای تعالی په بندگانو ظلم کوونکی نه دی.

[3]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۱۳ – مختاريه : د مختار بن ابو عبيد ثقفي پيروان دي چې د مخه تر هغه د عبدالله بن زبير پيروان و پس له هغه شيعې او کيساني شول، د محمد بن حنفيه

www.melitahrik.com 0777 400 116

عقیده :

کیسانیه عقیده لري، چې وایي : نه پوهیږو دا افعال اقوال زمونږ دي که له خدای تعالی دي او نه پوهیږو چې عاقبت د بندګانو ثواب دی که عذاب؟

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : اقوال او افعال انسان کوي او خالق یې الله تعالی دی.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((والله خلقکم و ماتعلمون)) [1] یعني الله تعالی

امامت ته یې دعوت کاو، د حسین رض قاتلانو او د هغو له ملګرو یې کربلا کې غچ واخیست او اکثره یې ووژل اخر ته په خپله د مصعب بن زبیر په لاس ووژل شو. هاشمیه : د ابو هاشم محمد بن الحنفیه اتباع دي، چې شام کې تېر شوی دی او د محمد بن علي عبدالله بن عباس فرقه یې خپل جانشین کړی دی. رزامیه : د رزام بن رزم اتباع دي، چې وېل یې امامت له علي رضي الله عنه محمد بن حنفیه ته ورسید او له هغه یې زوی ابو هاشم ته او له هغه علي بن عبدالله بن عباس ته په وصیت د ابو هاشم رسیدلی دی. اوس له علي د هغه زوی محمد ته او پس له زوی یې ابراهیم ملقب په امام ته رسیدلی او امام شوی دی، چې ابو مسلم خراساني خلق ده ته دعوتول، دغه فرقه پس له ابراهیم، ابو مسلم امام ګڼي او وایي چې د خدای روح په ده کې حلول کړی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴). بیانیه : د بیان بن سمعان اتباع دي. ده دعوی کړې وه چې امامت له ابوهاشم ده ته پاتې دی، دی په تشبیه، تناسخ او حلول قایل و، وېل یې الهي جزء د علي رضي الله عنه په جسد کې حلول کړی دی، چې په دغه قوت په غیب عالم او د خیبر دروازې په وېستلو موفق شو. بیا یې دعوی کړې ده چې هغه الهي جزء په خپله ده (بیان) کې هم حلول کړی دی او د الوهیت مقام ته رسیدلی دی. د دغو خبرو په سر بالاخره خالد بن عبدالله بن یزید القسری بیان وواژه. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴).

[1]_ الصافات / ۹۲.

www.melitahrik.com 0777400116

تاسې پیدا کړي یې او پیدا کړي یې دي عملونه ستاسو.

۲۶_ وهمیه

د نوم وجه:

وهمیات هغه کاذبې قضایا دي چې په غیر محسوسو امورو کې په هغو وهم حکم کوي لکه حکم پردی چې له عالم ما وراء لا یتناهي قضا ده او له دې جوړ شوي قیاس ته سفسطه وایي.[1] له دې کبله دوی ته وهمیه وایي.

عقیده:

د وهمیه وو عقیده ده، چې: د انسانانو اقوال او افعال عارضي دي، ذات او بقا نه لري، نو گفتار او کردار یې وهم دی او وهم حساب او کتاب نه لري او د ثواب او عقاب تصور په وهم جهل دی.

دلیل:

کوم دلیل یې په نظر رانه غی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: له حساب او کتاب انکار کفر دی.

دلیل:

خدای تعالی فرمایلي دي: ((و اما من اوتی کتابه بیمینه یحاسب حسابا یسیراً))[2] یعني او هر چا ته چې عملنامه یې په ښي لاس ورکړ

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۵.

[2]_ الانشقاق / ۸،۷.

(c) Halabatoy.com: The Digital Library

شي اسانه حساب به ورسره وشي، نو په دې ايت چې حساب او كتاب ثابت دی ځکه يې انکار کفر دی.

۲۷_ بکریه

د نوم وجه:

ځرنگه چې د بکريه فکر د بکر بن اخت عبدالواحد بن زيد (زياد) اتباع دي، چې د جبريه له فرقو وو ځکه ورته بکريه وايي.[1]

عقيده :

بكريه فرقه عقيده لري، چې : څوک زيات علم وکړي په تدريسي څېړنو او مطالعه بوخت وي، د علم د حصول لپاره نو د عبادت تکليف ورباندې نشته او د خپل ضرورت په اندازه د خلکو په مال کې شريک دي، هر څوک چې منع کوي ظالم دي ځکه چې علماء خپل عمر د شرعي علومو په زده کولو کې تېر کړي دی او د نبوت ميراث يې ترلاسه کړی دی. که د مال په حاصلولو کې يې عمر تېر کړی وای. ټول جهان به جهل نيولی وای او شرعي علوم به له منځه تللي وای او نړۍ به کفر نيولې وه نو علماوو چې محمدي دين اقامه کړی د دوی کفاف په امت لازم او واجب دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د هر چا چې علم زياد شي بايد لا ډېر عبادت او رياضت وکړي، ځکه چې علم د وېرې او تواضع سبب دی.

دليل :

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

(c) Haklabiaty.com : The Digital Library

الله تعالى فرمايلي دي : ((انما يخشى الله من عباده العلماء)) [1] يعني همدا خبره ده چې له خدای تعالی علما وېرېږي، دا فرقه په دې تلاوت شوي ايت کې (الله) په رفع او (علماء) په نصب وايي او (يخشى) د تعظيم په معنى اخلي.

۲۸ـ راونديه

راونديه فرقه د (هفتاد و سه ملت) کتاب ص ۳۶ کې د ملحد معتزلی ابن الرواندي پيروان بلل ځکه ورته (راونديه) ويل کيږي.

عقايد :

راونديه فرقه عقيده لري، چې په ټولو آسماني کتابو او صحيفو عمل کول حق دی، بايد ونه وايو چې منسوخ دی.

دليل :

دليل يې دا دی، چې : دوی وايي نسخ د ندامت نښه ده، لکه چې خدای تعالی حکم کړی وي بيا پرې پښيمانه شوی وي او منسوخ کړی يې وي يا دا چې يو ځلې يې حکم کړی وي بيا پوه شوی وي، چې هغه کې مصلحت نشته او منسوخ کړی يې وي نو په دې ټولو ډولو معنا کول او توجيه کول نه ښايي نو ثابته ده، چې ټول آسماني کتابونه او صحيفې د خدای تعالی کلام دی او حکم يې پرځای دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د خدای تعالی احکام د بنده ګانو د مصالحو تابع دی، پخواني کتابونه پخوانيو امتو ته او د محمد صلی

---

[1] ـ الفاطر / ۲۵.

(c) Halitahrik.com: The Digital Library

الله عليه وسلم امت مصلحت د قرآن په حکمونو کې اراده شوی دی لکه شپه چې راشي تياره شي. سپوږمۍ، ستوری (زهره، مشتري، عطارد) او نور هر يو ستوری جلا جلا ښکلا او خصوصيات او حکمونه لري خو لمر چې پرې راوخېژي ورځ شي د هر ستوري دولت سرته ورسيږي او د لمر دولت پيل شي دا رنګه هر رسول په خپل وخت کې د آسمان د ستوري په څېر و خو چې د محمد صلی الله عليه وسلم د رسالت لمر راوخوت د ټولو پخوانيو شرايعو په ځای چې قرآن مجيد نازل شو او په پخوانيو شرايعو يې شموليت درلود له دې امله پخواني آسماني کتابونه او صحيفې يې منسوخ کړې او له هغې غوره، بې تحريفه احکام قرآن کريم کې راغلل.

دليل :

خدای تعالی په قرآن کريم کې فرمايلي دي (وما ننسخ من آية او ننسها نات بخير منها او مثلها)[1] يعني هغه آيت له اياتو چې منسوخوو او يا يې هېروو تر هغه غوره يا په مثل د هغه راوړو.

۲۹_ مشبهه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره مشبهه وايي چې دوی الله تعالی مخلوقاتو سره تشبيه کوي ځينې د دې فرقې شيعه وو کې غلاة مشبه دي لکه سبئيه، بيانيه و مغيريه چې په تجسيم، حرکه، انتقال او اجسامو کې په حلول

[1]. البقره / ۱۰۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

قایل دي. (شرح مواقف ص ۲۹۴) [1]

عقیده :

مشبهه عقیده لري، چې خدای تعالی د انسان غونډې بڼه لري، د عرش په قبله ناست دی، او د عرش ملکې له عرش ګرد چاپېره ورته صف په صف ولاړې دي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ان الله تعالی خلق ادم علی صورته. (سیوطي جامع الصغیر، ج۱، ص ۵۳۲) [2] یعنې خدای تعالی ادم په خپله بڼه پیدا کړی دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د مشبه عقیده سمه او ټیک نه ده او دلایل یې ردوي.

دلیل :

د اهل سنت او جماعت دلایل داسې دي چې وایي په ذکر شوي حدیث کې د (صورت) ضمیر ادم ته راجع دی معنی یې داسې کیږي چې : ادم یې د ادم په صورت پیدا کړ نه د بل څیز په صورت، د دې لپاره چې مخکې د ادم له پیدا ایښت د ادم په شکل څوک نه وو او نه یې د مثل او مشابه تصور کیده. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر)) د ده په مثل یو شی هم نشته او همدی بڼه

---

[1]. هفتاد و سه ملت / ص ۳۸.

[2]. همدا مرجع ص ۳۹ داسې هم روایت شوی دی : خلق الله ادم علی صورته و طوله ستون ذراعاً الخ (سیوطي جامع الصغیر ج۱ ص۵۳۲)

(c) Haltabaroo.com: The Digital Library

اوریدونکی او لیدونکی دی.

۳۰_ جهمیه

د نوم وجه:

جهمیه په دې نوم د دې لپاره نومول شوی دی، چې دوی د جهم بن صفوان پیروان دي چې په ۱۲۸ هـ کې نصر بن سیار له سردارانو څخه د سلم بن احوزمازنی د خراسان فرمانفرما په لاس ووژل شو. (اک، تاریخ مذاهب اسلام ص ۲۱۲)[1]

عقیده:

دوی عقیده لري چې: څه شي ته د بني ادم وهم رسیږي او فهم یې چې د هر څه ادراک کوي هغه مخلوق وي او خدای تعالی په وهم کې نه راځي نو هر څوک چې د خدای تعالی د پېژندنې په برخه کې وايي چې ما ته معرفت د الله حاصل دی د جهمیه وو په نزد کافر دی.

دلیل:

د دوی دلیل دا حدیث شریف دی: ... کل الناس فی ذات الله حمقی)[2]
یعنې ټول بني آدم د خدای تعالی د ذات په پیژندنه کې احمق او ناپوه دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. هفتاد و سه ملت، ص ۳۹.

[2]. الفرقان/ ۴۷، الم تر الی ربک کیف مدالظل.

اهل سنت او جماعت وايي : مسلماً خداى تعالى په وهم، فهم او عقل کې نه راځي خو که بنده وغواړي چې هغه ومومي له انوارو يې يو نور په عقل وپېژني.

دليل :

((الله نور السموات والارض، والله لو لا ماهتدينا)) يعنې الله تعالى د ځمکې او اسمانو نور (رڼا) ده او که د الله تعالى هدايت نه وې مونږ به هدايت نه واى موندلاى.

د جهميه وو د دليل رد :

که څوک ووايي چې هر څيز ته د انسان فهم ورسيږي هغه مخلوق وي نو هيڅ عاقل ته به دليل نه وي چې ذات د خداى تعالى ثابت کړي حال دا چې الله تعالى فرمايلي دي : ((الم تر کيف مد الظل)) [1] يعنې ودې نه ليده چې څرنګه يې سورى اوږد کړى دى.

---

[1]. المؤمنون / ۱۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltabar.com : The Digital Library

۳۱_ زنادقیه

د نوم وجه:

په دې نوم ځکه نومول شوی دی، چې د زندقانو عقیده لري.

عقیده :

دوی عقیده لري چې د څه شي ادراک چې نه کیږي هغه خدای نه دی او څوک چې په کې خبرې کوي هغه یې خپل خیالات دي.

دلیل :

دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د دې کلمو د باطن سر کفر ته رسیږي، خامخا زندیق په ظاهر مسلمان او په باطن کافر وي.

دلیل :

په هره زمانه کې یو شمېر بني ادم وي چې له کاهلۍ یې بې دیني خوښه کړې وي او له هر څه منکر وي، د قرامطه، زنادقه او بااختیانو خبره د صانع (خدای تعالی) په نفي کې سره یوه ده (بیان الادیان ص ۲۱) اک، الفرق المفترقه ص ۹۵)[1]

۳۲_ مترفیه

د نوم وجه:

مترف په لغت کې په ناز او نعمت روزلي او پالل شوي ته وايي، دغه ډله هم چې ځانونه د خدای تعالی مېلمانه او د پالنې مستحق ګڼي ځکه

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

(c) haltabar.com : The Digital Library

ورته (مترفیه) وایي. عرب وایي : ترف : یعني په نعمتو او ارامۍ یې ژوند وکړ. (منتهي الارب) [1]

عقیده :

مترفیه عقیده لري چې : بني ادم دد نیا کور ته په دعوت کې مېلمانه دي، دنیا له شرق تر غرب پورې د خدای تعالی مېلمستون دی. د نعمتو دسترخوان یې پرې غوړولی دی او ټولو مخلوقاتو ته پرې روزي حواله شوې ده. روزي ورباندې خوري، لکه چې لوخ راغلي لوخ ورنه ځي، ټول د خدای تعالی میلمانه دي، نو دا لرې خبرې دي چې د نعمتو حساب یا عتاب وکړي.

دلیل :

د مترفیه وو دلیل دا حدیث دی : ((الناس اضیاف الله تعالی)) [2] یعنې بني ادم د خدای تعالی میلمانه دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : څوک چې د خدای تعالی د نعمتو شکر او رعایت ونه کړي هرو مرو عتاب لاندې راځي. حلالو باندې حساب او حرامو باندې عذاب وي او په قیامت کې د نعمتو له خوندونو پوښتنه کیږي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((ثم لتسئلن یومئذٍ عن النعیم)) [3] یعنې بیا به

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[3]. التکاثر / ۸.

(c) Haluata.com: The Digital Library

په قيامت کې هرو مرو د نعمتونو په هکله وپوښتيدل شئ.

۳۳_ ملاحده

د نوم وجه:

ملاحده لقب دی چې اسماعيليه وو ته مخالفانو ورکړی پوره تفصيل يې د جويني جهان کشای تاريخ دريم جلد کې راغلی چې اصلاً ملاحده څوک دي او د الحاد مذهب له کوم ځای پيدا شو، په دې کتاب يې مرحوم قزويني تصحيح کړې ده. (الفرق الفترقه من ۱۰۰) [۱]

عقيده :

ملاحده وايي : انسان له نطفې او نطفه له وينې او وينه له حيواني او نباتي خوراکونو منځته راغلې ده او د حيوان اصل له نبات او د نبات اصل له خاورو، باد، اوبو او اور دی، چې د انسان په وجود کې يې څلور طبع (يخني، گرمي، لوندوالی او وچوالی (خوشکي او تري) منځته راوړی دی او تر څو چې د دې طبايعو ترمنځ د مزاج اعتدال وي سلامتيا او ژوند باقي وي او کله چې فساد په کې پيدا شي هلاک او معدوم شي او د معدوم اعاده محال ده نو له قيامت، حشر او نشر، جنت او دوزخ انکار کوي (نعوذ بالله من ذلک).

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : طبايع او ارکان تدبير دي او ټول تقدير ته تسخير دي، د پنځو حواسو پيدا کوونکی خدای تعالی دی، د شپږو

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۱.

(c) Haitahrik.com : The Digital Library

جهتو جوړونکی خدای تعالی دی، اووه اسمانونه او اووه ځمکې يې پيدا کړي، ستوري او داسې نور عجايب يې ايجاد کړي دي، يوه ته يې داسې خطاب ونه کړ چې ((وصورکم فاحسن صورکم)) يعنې پيدا مې کړلئ نو ستاسې صورت مو ډېر ښه جوړ کړ، او ځانته يې ديوه موجود په پيدا کېدو داسې ثنا ونه ويله کومه چې د بني ادم په پيدا کيدلو يې داسې وويله: ((فتبارک الله احسن الخالقين)) [1] يعنې مبارک دی الله چې ښه د پيدا کوونکو دی.

حاصل دا چې ملاحده فرقه ځان (جسد) او روح يو ګڼي داسې چې د يوه له هلاک د هغه بل د هلاک تصور کوي. حال دا چې روح عين ژوندی دی روح ته مرګ نه وي، روح لکه مرغه او قالب (جسد) لکه قفس داسې دی يا روح لکه توره او قالب يې لکه تېکي داسې دی د تيکي او قفس له ماتېدو د تورې او مرغه څه باک دی که قالب د اوبو او خاورو کور خراب شي روح بل کور ته نقل کوي لکه چې په حديث شريف کې راغلي :

((المؤمنون لا يموتون ولکن ينقلبون من دار الی دار)) [2] يعنې مؤمنان نه مري لکن له يوه کور بل کور ته اوړي، د ملاحده وو فرقه صورتويني او له معنی خبر نه دي، د زړه سترګې يې نه دي غړېدلې لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: ((فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور)) [3] يعنې نو خبره دا ده چې سترګې يې ړندې نه دي لکن

---

[1]. المؤمن / ۲۲.

[2]. مفتاح کنو السنة ص ۴۸۸.

[3]. الحج / ۴۵

(c) helitahrir.com : The Digital Library

زړونه يې چې سينو کې دي، نهويني، دوی د بدن له فنا پسې د روح له بقا منکر دي، او حديث شريف کې راغلي دي «و ليس الموت عدما حتی تظن انک اذا مت عدمت صفاتک ولکن يبقی الروح علی ما کان عليه من العلم والجهل» [1] يعنې مرګ له منځه تلونکی نه دی څوک چې مړ شي جسماني صفات يې عدم کيږي لکن روح باقي پاتې کيږي. په هغه ډول چې که عالم و، له علم سره، او که جاهل و، له جهل سره مصاحب وي او روح د عالم او جاهل نه مري او فنا نه لري، او بل حديث شريف کې راغلي دي: «ارواح الشهداء فی حواصل الطيور خضرٍ ترد انهار الجنة و بالليل ياوی الی قناديل تحت العرش» [2] يعنې د شهداوو ارواح د شنو مرغانو په جوجورو کې وي د ورځې جنتو ته ځي او د شپې عرش لاندې قنديلونو ته ځي، او خدای تعالی فرمايلي دي: «ولا تقولوا لمن يقتل فی سبيل الله اموات بل احياء و لکن لا تشعرون» [3] يعنې څوک چې د خدای تعالی په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ بلکې ژوندي دي خو تاسې پرې شعور نه لرئ. په دې مبارک ايت کې الله تعالی نهي فرمايلې ده چې څوک د خدای په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ لکن دوی ژوندي دي خو تاسې پرې نه پوهيږئ.

۳۴_ منجميه

د نوم وجه : څرنګه چې د منجميه عقيده په ستورو ډېره ده ځکه ورته

---

[1]. تخريج يې تراوسه نه دی شوی.
[2]. Wensinck. T۱۱, p,۴۰۱۳۱۸۵
[3]. البقره / ۱۴۹.

www.helitahrir.com 0777400116

(c) Hallaka.com: The Digital Library

منجمیه وایي.[۱]

عقیده :

منجمیه عقیده لري چې اووه ستوري پلارونه دي او څلور عناصر (خاورې، باد، اوبه او اور) مورګانې دي، د دوی درې زامن دي (معادن، نبات او حیوانات) او د عالم هر څه (باد، باران، یخني، ګرمي، فراخي، تنګي، فتنه، شور او شر، امن او امان، صحت او مرض، ژوند او مرګ له افلاک او ستورو صادریږي، د صورتو د جوړولو او ورانولو، د اجتماع او افتراق نقاش او تمثال سوري دي. تثلیث[۲]، تربیع[۳]، تسدیس[۴]، اوج[۵]، حفیض او بروج چې ځیني خاکي دي او ځیني بادي، ځیني ابي (د اوبو) دي او ځیني اتشي (د اور) مذکر او مونث دي، او وایي: دغه افلاک او انجم طلسم دی پیدا کیږي او فنا کیږي، چې فنا شي ببرته نه راځي.

دلیل : دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د نجومیانو دغه نظر قاصر دی ځکه چې افلاک او ستوري طبایع او عناصر ټول خدای تعالی د (کن) په امر

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۴۳.

۲. یو ستوری د بل ستوري څلورم برج کې واقع کیدل چې د فلک ثلث دی تثلیث بولي. (همدا ذکر شوی مرجع ۴۳مخ)

۳. په څلورمې خانې د ستورو کتنه یو بل سره (ذکر شوې مرجع او مخ)

۴. د بل ستوري په دویم برج کې د کوم یوه ستوري واقع کیدل.

۵. اوج د حفیض ضد دی او هغه د ستوري لومړی درجې ته وایي.

(c) Haileybury.com: The Digital Library

باندې په حرکت راوستي دي، ژرنده بې اوبو نه ګرځي، شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري د حق د امر منونکي او فرمان قبلوونکي دي لکه چې خدای تعالی فرمايلي دي : ((و سخرلکم الليل و النهار والشمس و القمر و النجوم مسخرات بامره))[1] يعني تاسو ته مې شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري په خپل امر مسخر کړي دي.

۳۵_ وضعيه

د نوموړو وجه:

عقيده :

دوی رسولان او انبياء دنړۍ ډېر بزرګان، عاقلان او زښت زيات پوهان او حکميان بولي، وايي چې هغوی په خلکو د شفقت لپاره قوانين او قاعدې وضع کړې نوم يې شريعت کېښود ، او ويې ويل چې دا د خدای تعالی کلام دی ترڅو چې د خلکو په زړو کې موثر ځای ونيسي، مګر د ځمکې او سيدونکي چېرته او اسمان چېرته چې دوی ته ترې پيغام راشي.

دليل :

ضعيه فرقه داسې دليل وړاندې کوي چې لمر اووه ځلې اووه زره فرسنګه په اووه زره فرسنګه کې دی او ځمکه د ژرندې له څو پلو د هغه په نسبت زياته نه ښکاري او همدارنګه د اسمان په څنګ کې هم ځمکه مختصره او وړه ده، اوس بايد قياس شي چې ادميانو ته څه وزن دی چې له اسمان ورته حکم راشي، امر او نهي معقول نه راځي او فهم کې

[1]. النحل / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ځاییږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د سترګې غړى ډېر وړکې او حقير دي، انسان دقدر قيمت او راى له مخې دواړه جهانه دي، په قدسي حديث کې راغلي دي : ((قال الله تعالى خلقت العالم لکم و خلقتکم لاجلى))[1] يعنې الله تعالى فرمايلي دي : عالم مې تاسو ته پيدا کړ او تاسې مې د ځان لپاره پيدا کړئ، بل دا چې : د قرآن مجيد فصاحت د عرپو بلغا ګونګيان کړل، د يوه سورت په يوه ايت يې ورسره معارضه وکړه ټولو د عجز سر د ناپوهۍ په ګريوان کې ښکته واچاو لکه چې فرمايلي يې دي : ((و ان کنتم فى ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة من مثله ...))[2] يعنې که تاسې په هغه کتاب چې په خپل بنده مې نازل کړى شک کې ياستئ نو په مثل د هغه يو سورت راوړئ، او فرمايلي يې دي : ((فلياتوا بحديث مثله))[3] يعنې نو راوړئ په مثل د هغه يو خبره، ټول له مقابلې پاتې شول او محمد صلى الله عليه وسلم په ټولو اديانو چې د عالم په اوو اقليمو کې وو غالب شو، ناچاره ځينې مسلمانان شول او ځينو عاجزۍ نه جزيه ومنله او مؤمنانو ته يې پناه وروړه. لکه چې الله تعالى فرمايلي دي: ((ليظهره على الدين کله و لو کره المشرکون))[4] يعنې چې په نورو ټولو اديانو ښکاره غالب شي که څه هم دا کار د

---

[1]. فتودات مکيه ج ۳ ص ۱۲۳.

[2]. البقره / ۲۱..

[3]. الطور/ ۳۴.

[4]. الصف / ۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرکانو بد ایسي، بل دا چې زيرک خلق قرآن کريم کې فکر کوي، د غيب خبرونه په کې زياتويني لکه چې د روم له فتح مخکې دا سې زيرى پيغمبر عليه السلام ته شوى (الم، غلبت الروم فى ادنى الارض)[١] همدارنګه نوح عليه السلام ته د مخه له طوفان وويل شول : (يا ارض ابلغى ماءکِ و يا سماء اقلعى)[٢] او د ابراهيم عليه السلام په حق کې يې فرمايلي دي: ((يا نار کونى برداً و سلام على ابراهيم))[٣] يعنې اى اوره يخ او سوړ شه او ابراهيم سلامت وساته. همدارنګه له موسى عليه السلام سره د ونې خبرې کول لکه چې الله تعالى فرمايلي دي: ((من الشجرة ان يا موسى انى انا الله رب العلمين))[٤] يعنې له ونې موسى عليه السلام ته وويل شول: اى موسى بېشکه زه الله رب د عالميانو يم، نو کوم حکيم له غيب دا ډول خبر ورکړى يا يې په دعا طوفان راوستى يا اور پرې ګلستان شوى دى، يا کوم حکيم سره ونې خبرې کړې دي يا يې په همسا وهلو له تيږې چينې راخوټولي لکه چې فرمايلي يې دي ((قلنا اضرب بعصاک الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عينا))[٥] يعنې وويل مونږ (موسى ته) چې په امسا دې تيږه ووهه نو دولس چينې ترې جاري شوې. او کوم حکيم له خټو مرغه جوړ کړى دى لکه چې الله تعالى فرمايلي دي: ((و اذا تخلق من الطين کهيئة الطير)) يعنې ياد کړه هغه وخت چې

---

١. الروم / ١، ٢.
٢. هود / ۴۴.
٣. الانبياء / ٦٩.
۴. القصص / ٣٠.
۵. المائده / ١٢٠.

www.neltahrik.com 0777 400 116

کله يې د مرغه هيئت له ختو جوړ کړ، او کوم حکيم مورزادي ړوند بينا کړي او يا يې مړی ژوندی کړی دی. لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: ((و تبرئ الاکمه والابرص و تحی الموتی باذن الله)) يعنې د الله تعالی په اذن مورزادی ړوند او د برګي (فس) ناروغ جوړوي او مړی ژوندی کوي او کوم حکيم په اسمان کې سپوږمۍ دوه نيمه کړې ده لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: ((اقتربت الساعة وانشق القمر))[1] يعنې د قيامت وخت او شپې رانږدې شوي او سپوږمۍ دوه نيمه شوه.

نو وضعيه فرقه د خپل قاصر عقل له مخې د رسالت او نبوت له درک محروم پاتې شوي دي، او د اولياوو کرامات د سکينه له نزول څنې وي چې د کامل مؤمن په زړه کې وي لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: ((هوالذی انزل السکينة فی قلوب المؤمنين ليزدادوا ايماناً مع ايمانهم))[2] يعنی الله هغه ذات دی چې د مؤمنانو په زړو کې يې سکينه نازل کړې ده چې د دوی له ايمان سره ايمان زيات کړي.

۳۲_ فلاسفيه

د نوم وجه:

څرنګه چې د فلاسفه وو بحث د طبعي او الهي موجوداتو په برخه کې په منطقي پروګرامو کيږي او د اشياوو په تحقيق کې عقل باندې اکتفا وي، او د فلاسفيه معنی (د حکمت محبت) ده چې (فيلا) په يوناني ژبه محب او (سوفا) د حکمت معنی لري نو فلسفه (حکمت دوستی) ته

---

[1]. القمر / ۱.
[2]. الفتح / ۴.

(c) Haqqani.com : The Digital Library

وايي او د دوي عقيده په عقل او حکمت متکي ده ځکه يې لقب (فلاسفيه) شوی دی.[1]

عقيده :

فلاسفيه فرقه عقيده لري، چې حشر د ارواحو کيږي نه د اجسادو.[2]

---

[1]. هغسې چې فلسفه (حکمت دوستی) ته وايي (فيلسوف) د حکمت خوښوونکی او مينه وال ته وايي، دوی خپلو اراو کې زيات اختلاف لري، دوی په قديم قانع دی او د نقص ټول صفتونه لکه تشبيه، تحييز، جهت او نور صفات ورنه نفي کوي خو وايي : له ده بې واسطې يوه موضوع صادريږي (لا يصدر من الواحد الا الواحد) يعني له يو يو صادريږي او بس او د هغه تاثير په مصنوعاتو د ايجاب له لارې دی نه د اختيار له طريقې.

[2]. فلاسفه وايي علم درې ډول دی، د څه شي والی علم، د څرنګه والي علم، د څو والي علم:

۱ـ د څه شي والی علم د اشياوو څه شی والی غواړي، الهي علم دی.

۲ـ د څرنګه والي علم د اشياوو څرنګه والی غواړي او طبعي علم ورته وايي.

۳ـ د څووالي علم د اشياوو څووالی غواړي چې د رياضي علم ورته وايي. نو د الهي علم موضوع مطلق وجود دی او د وجود د احوال بحث له حيثه د دې کوي چې هغه وجود دی، او د طبعي علم موضوع جسم او بحث په احوال د جسم کې دی او د رياضي علم موضوع، ابعاد او مقادير دی او بحث د کميت او څووالي په احوال کوي، او د يونان فلاسفه او حکما څوک حاذق طبيبان دي او ځيني واثق منجمان دي.

سبعه حکما چې د حکمت ستنې دي دا دي : تالس ملطي، انکساغورس، انکيمانس، انباد قليس، فيثا عورث، سقراط، افلاطون. ځينو دغه کسان هم ورسره حساب کړي دي : (بياس، پيتاکوس، کلثوبول، ميسون، خيلون) دوی اکثره (رواقيان) وو د دوی فلسفه د وحدت الوجود يوه نوع ده خو جسماني نه روحاني په دې معنی چې غير له جسم په کوم وجود قايل نه وو، دوی ويل : قديم صانع عقل دی له عقل لوړ څه شی نشته، وايي نفسونه قديمي دي او د تناسخ په ډول له يوه بدن بل بدن ته انتقال کوي.

د اصول حکما: ځينې شاعران او ځينې عابدان متقيان دي خو عبادت يې شرعي نه دی او نومونه يې دا دي: فلوطرخيس، اکسنوفسانس، زينون، ديمقريطيس، هرقل (هرقليطوس)، ابيقوس، سولون شاعر، ميروس شاعر، سقراط، اقليدس، اکاډميا فلاسفه (اکادميا په

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) Halaltahrir.com : The Digital Library

دليل :

فلاسفيه دليل راوړي چې د بني ادم جسد مرکب دی پس له مرګه يې هر جز خپل اصل ته ځي او لا يتجزی اجزاء شي، متلاشي شي، معدوم شي، نو اعاده د معدوم محال شي او روح نه متجزي کيږي ځکه چې ترکيب نه لري، نو نه فنا کيږي.

اهل سنت او جماعت :

يونان کې د يو باغ نوم و چې افلاطون په هغه کې تدريس کاوه)، بطليموس د مجمطي کتاب مؤلف، او اقليدس د هندسي واضع وه له دې طبقې رومي اسکندر، کلبي ديوجانس، شيخ اليوناني (هغه فلوطين يا افلاطون ثاني ديچې د اشراق د فلسفې مؤسس دی، ثاوفرسطيس، برقلس، ثامسطيوس، اسکندر افروديس، فرفوايوس وو. ثاوفرسطيس او برقلس د عالم په قدم کې شبه راوړې ده، ثامسطيوسي د ارسطو د کتابو شارح او دوی د مشائين فلاسفه وو، دوی د ارسطو غونډې د فلسفې تعليم په يوه ګردش ځای کې چې (ليس) نوميده کړی او په دې ترځ کې به يې خپلو شاګردانو ته هم ښوونه کوله ځکه يې پيروانو ته مشاني وايي، دوی له عقل ماوراء بله مبداء ثابتوي او هغه اوله مبدا بولي او لومړنی علت يې ګڼي، خو اکثره طبيعيان او مهندسان د صانع نفي کوي وايي مونږ له هګۍ مرغۍ ليدلې ده او مرغۍ مو له هګۍ، مونږ مني له بني ادم او بني ادم مو له مني ليدلی دی. دوی وايي تل داسې وو او همداسې به وي، دوی وايي : د عالم مدبر طبيعت دی، دوی وايي د بطليموس او جالينوس همدا مذهب و.

د اسلام حکما چې غالباً د افلاطون او ارسطو سره يې پيروي لرله دا کسان وو: يعقوب بن اسحق کندي، حنين بن اسحق، ابو معشر مقدسي، ابوبکر ثابت بن فره حرانی، ابوزيد احمد بن سهل بلخي، احمد بن طيب سرخسي، ابو علي احمد بن محمد بن مسکويه او ابونصر محمد بن طرخان فارابی چې قائل شو په دې چې عقل محض صانع دی او شيخ الرئيس ابو علي حسين بن عبدالله سينا (تاريخ حکماء اسلام از ظهير الدين البيهقي متوفي ۵۲۵هـ طبع ۱۹۴۲ دمشق، اخبار العلماء سره له اخبار الحکماء تاليف د جمال الدين يوسف القنطي متوفي ۶۴۲ طبع ۱۳۲۲هـ مصر، نزهة الارواح و روضة الافراح فی تاريخ الحکماء و الفلاسفه تاليف شمس الدين محمد شهر زوري متوفي ۶۸۷هـ طبع – حيدر آباد.

www.mellitahrik.com 0777400116

(c) haltaba.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي چې: د وجود لا يتجزى اجزاء او ذرات چې د وجود په قالب کې د رب العالمين په امر جمع شوي وو بيا چې متمزق او متفرق شي دوباره يې جمع کيدل ډېر اسان وي، ممکن وي، محال نه وي، نو جواهر چې له نابودۍ پيدا کولای شي له شته والي خو يې لا ښه پيدا کولای شي.

دليل:

الله تعالى فرمايلي دي: ((من يحى العظام وهى رميم، قل يحييها الذى انشاها اول مره و هو بكل شيءٍ عليم))[1] يعنې څوک وراسته هډوکي ژوندي کوي؟ ورته ووايه! هغه يې ژوندي کوي، چې اول ځل يې پيدا کړل او دی په هر شي پوه دی.

۳۷_ كراميه

د نوم وجه: کراميه د ابي عبدالله محمد بن کرام پيرو دي او ځينې وايي چې: د کاف په کسر او د (ر) په تخفيف ويل کيږي. د دوی اقوال په تشبيه کې متعدد دي، دوی وايي چې الله په عرش دی له جهته د علو (ان الله على العرش من جهة العلو)، دوی وايي ايمان د منافق له کفر سره د انبياوو له ايمان سره مساوي دی. (شرح المواقف۲۹)

عقيده:

کراميه عقيده لري، چې: ايمان د ژبې اقرار دی چې وويل شي لا اله الا الله محمد رسول الله د زړه باور ته اړتيا نشته.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. يس / ۷۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hakbaz.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د ژبې په اقرار وينه او مال په امان کيږي او د شرع توره يې له غاړې پورته کيږي خو چې د زړه تصديق، اعتقاد او يقين نه وي په دنيا کې به د مسلمانانو له جملې وي او په آخرت کې به کافرانو سره وي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : ((من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين))[1] يعني ځوک چې وايي ايمان مې په الله او د اخرت په ورځ راوړی حال دا چې دوی مؤمنان نه دي (ځکه چې د زړه باور او تصديق پرې نه لري).

۳۸_ خازميه

د نوم وجه:

خازميه (جازميه) د خازم (جازم اصحاب دي ځکه ورته (خازميه) وايي او په (ح) يې ټکی ورته زيات کړی (خازميه) ترې جوړ شوی دی.(۱)

عقيده :

خازميه فرقه عقيده لري چې : ايمان مجهول دی، ځوک نه پوهيږي چې ايمان څه شی دی ځکه چې د ايمان تعريف په ايمان شوی دی. داسې چې : (الايمان ان نومن بالله و ملائکته و کتبه و رسله و باليوم الاخر والقدر خيره و شره من الله تعالی) يعني ايمان داسې شی دی چې ايمان راوړي په الله او په پرښتو يې او په کتابو يې او په رسولانو يې او د قيامت په ورځ او اندازه د خير او شر له الله تعالی ده، نو چې داسې وي

[1]. البقره / ۷.

(c) Haitabaty.com: The Digital Library

هر څوک چې په هر دین او ملت وي معذور دی.

اهل سنت :

اهل سنت او جماعت وایي : هر څوک چې عاقل او بالغ وي باید د خدای تعالی یووالی وپېژني، په هیڅ ډول معذور نه دی، که داسې معنی ورته حاصله نه شي کافر به وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((فاعلم انه لا اله الا الله)) [1] یعنې نو پوه شه چې شان د خبرې دا دی چې لایق د عبادت نشته مگر الله دی.

۳۹_ اباضیه

د نوم وجه:

اباضیه فرقه د عبدالله اباض اصحاب دي ځکه ورته اباضیه وایي.

عقیده :

اباضیه فرقه عقیده لري، چې : اهل شرک نجس او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي څرنگه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو ځان وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي. [2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د ایمان نور او د صالحانو خبره د هر چا په

[1]. محمد / ۲۱.

[2]. اباضیه داسې عقیده هم لري، چې د کبیره مرتکب کافر بولي، د کفارو لار کې توقف کوي، نفاق کې توقف کوي. (هفتاد و سه ملت ص ۴۹).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haklabar.com: The Digital Library

ثېره کې معلومېږي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: (تعرف فی وجوههم نضرة النعیم)[1] یعنې پېژنې د دوی په مخو کې به د نعیم تازګي وي.
او منافقان هم نښې او دلیل لري لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((ولتعرفنهم فی لحن القول))[2] یعنې او هرو مرو به په تحقیق سره دوی وپېژني چې په لحن د قول کې به یې معلومېږي.

۴۰_ لوزیه

د نوم وجه:

د لوزیه فرقې د تسمیې وجه داسې ده چې لوز بادام ته وایي لکه بادام، چارمغز، پسته او خستکي په پوستکي کې یو شان ښکاري خو چې مات شي ځیني پوچ وي او ځینې مغز لري. انسانان هم ظاهراً یو شان دي خو په چا کې ایمان وي او چا کې نه وي او هغه مونږ ته نه معلومېږي. له دې کبله لوزیه فرقه وایي: چا ته دې لاس نه ورکول کیږي چې په ناپوهۍ کې نجس نه شي. ځینو ویلي دي د دې فرقې نوم په لوزیه غلط دی صحیح نوم یې (کوزیه) دی نو د تسمیې وجه یې په دې نوم له دې امله دی چې: دوی د بولو او غایطو اچول په ځمکه جایز نه ګڼي. دلیل یې داسې بیانوي، چې ځمکه ټوله مسجد ده لکه چې حدیث شریف کې راغلي دي (جعلت لي الارض مسجداً و طهوراً)) دوی ته چې د دې څیزو ضرورت پیدا شي د کوزو او ویالو قصد کوي ځکه ورته

---

[1]. المطففین / ۲۴.
[2]. محمد / ۳۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کوزیه) وايي.

عقیده :

لوزیه عقیده لري چې اهل شرک نجس دي او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي، څرنګه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا باطل مذهب دی کوم اساس نه لري، مسلمان ورور سره لاس په لاس مصافحه او غاړې په غاړې کیدل (معانقه) سنت ده لکه چې په حدیث شریف کې راغلي دي : (قالوا: یا رسول الله! ان احدنا یری صاحبه بعد برهة انحتی له، قال: یاخذ یده فیصافحه او یعانقة) یعني ويې ویل : ای رسول الله یو له مونږ چې خپل ملګری ډېره مده پس ووینې ورته کوږ شي احترام او دوستي ورته څرګندوي. رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : په ملا دې نه ورته کږیږي، بلکې مصافحه یا معانقه دې ورسره وکړي، چې لاس په لاس ورکړي یا لاس په غاړه ورواچوي او یو بل سره ډوډۍ خوړل سنت دي او تنها ډوډۍ خوړل مکروه دي : (قال النبي صلی الله علیه وسلم شر الناس من اکل وحده) یعنې بدترین خلق ډېر خوړونکي او تنها خوړونکي دي).

۴۱ـ خشبیه

د نوم وجه:

څرنګه چې په عربي ژبه کې خشب وچو لرګیو ته وايي او دا خشبیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرقې عقیده ده چې پس له مرګه قلم پر بندګانو وچیږي. د دغه وچوالي لپاره د اخشبیه لقب ورکړی شوی دی او دوی د خوارجو له فرقې (الاخنس) نومي ته منسوب دي.[1]

عقیده :

اخشبیه فرقه عقیده لري چې تر څو بندګان ژوندي وي قلم پرې روان وي خو چې مړه شي قلم ورباندې وچ شي که نیکي یې کړې وي هماغه وي او که بدي یې کړې وي هماغه وي چې په ژوند یې کړې وي، زیاتوالی په کې نه راځي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: څوک چې په بندګانو کې ښه لاره جوړه کړي هر څوک چې په هغې لارې ځي ثواب یې په دغې لارې د تلونکي په اندازه د دغې لارې جوړوونکي ته هم رسیږي او په دیوان کې یې ورته لیکل کیږي او څوک چې بده لاره پریږدي هر څوک چې عمل ورباندې وکړي عذاب یې د عمل کوونکي په اندازه ده ته هم په دیوان کې لیکل کیږي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي (من سن سنة حسنة بعمل بها بعد موته فله اجرها مثل اجرمن عمل بها و من سن بدعة سیئة فعلیها وزرها و مثل وزر من اتبعها)[2]

همدارنګه صالح اولاد په دعا د مور او پلار درجه زیاتیږي او د جاریه

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۱.

[2]. صحیح مسلم ج ۸ ص ۲۱.

(c) Haitabar.com: The Digital Library

صدقي لکه د مسجد یا خانقا یا رباط جوړولو ثواب چې ورته رسیږي چې څوک نفع ترې اخلي او چا چې نافع علم زده کړی وي یا یې تالیف او تصنیف کړې وي یا یې چا ته څه لیکلې وي او په هغه عمل وکړي درجه یې زیاتیږي. لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي :
((اذا مات ابن ادم انقطع عمله الا عن ثلاث : ولد صالح یدعو به و علم ینتفع به و صدقة جاریه)) [1]

۴۲_ تغلبیه

د نوم وجه:

تغلب مختلفې معناګانې لري. ځینې یې غاړه اوږدول غلبه موندل دي چې دې ځای سره مناسبت لري ځکه دا فرقه په لاندې ذکر شوې عقیدې خپلې غاړې اوږدوونکې او له حق او حقیقت وتل دي ځکه به ورته دغه نوم اېښودل شوی وي.

عقیده :

تغلبیه فرقه عقیده لري چې خدای تعالی د بندګانو اعمال نوي نوي پیدا کوي او هغه وخت چې فعل اجرا شي ولیکل شي قضایي مخکې نه وي او تقدیر یې نوی منځته راځي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د ځمکې او اسمانونو له پیدا کیدلو مخکې لیکل شوی دی چې د ادم اولاد به عالم کې پیدا شي څه کارونه به کوي قضا لیکلیدې او تقدیر یې هلته لوح محفوظ کې شوی دی.

---

[1]. جامع الصغیر ج ۱ ص ۱۱۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل : الله تعالی فرمایلي دي : ((و کل شیءٍ فعلوه الزبر و کل صغیر و کبیر مستطر))[1]

[1]. القمر / **۵۲**.

(c) Haltabaray.com : The Digital Library

۴۳_ قاسطیه

د نوم وجه:

عقیده :

قاسطیه فرقه عقیده لري چې : د دنیا نعمت: راحت، فراغت او په مراد رسیدل دي او دا د نیکي کوونکو اجر دی او د دنیا عذاب: فقر، نامرادي، احتیاج، غم، اندوه او خشکي ده چې دا د بدکارانو سزا ده نو هر څوک چې نیکي وکړي مکافات یې دنیا کې نقد په نقد ورته رسیږي. حاجت یې نشته اخرت نه شته او بدي هم همدا سې په دې قیاس ده نو دوی وایي : ثواب او عقاب جزاء د اعمالو او اقوالو، خیر او شر ده او په دنیا کې رسیږي په اخرت کې نګراني نشته منتظر یې مه اوسئ.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دنیا ملعونه ده او څه شی چې ملعون وي د نیکوکارو لایقه نه وي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((الدنیا و ما فیها سوی ذکر الله و ما والده (ملعون)) یعني دنیا رټلې درګاه ده او نعمت د خدای تعالی کړه دي او څه چې دې دنیا کې دي مطرود او مردود دي او داسې څیزونه د عاملینو اجر نه شي کیدلای.

۴۴_ تکوینیه

د نوم وجه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکوینیه فرقه د دې لپاره په دې نوم ملقبه شوې ده چې دوی عقیده لري: د خدای تعالی وجود د ده له خپل ذات څخه دی.

دلیل :

دوی وایي : د دې لپاره چې دی جل جلاله د ټولو اشیاوو پیدا کوونکی دی حال دا چې دی جل جلاله هم شی دی نو د خپل نفس خالق هم خپله دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دا سمه خبره ده چې خدای تعالی د هر شي خالق دی او دا عموم افاده کوي خو عقل د دې عام مخصص دی لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((و اتیت من کل شیءٍ)[1] یعني د عقل قرینه حکم کوي او عام خاص ګرځوي، ټول عقلا پوهیږي چې مطلق معدوم په خپله نه پیدا کیږي لکه چې عقل حکم کوي، د بلقیس په حکایت کې راغلي دي: چې د دې پادشاهي هغې درجې ته رسیدلې وه چې هر څه ورته موجود و (و اتیت من کل شیءٍ) عقل دغه عام خاص ګرځوي او وایي، چې: ډېر څیزونه وو چې بلقیس نه لرل لکه کوه قاف، لمر، سپوږمۍ، عرش، کرسي، لوح، قلم، په دې ځواب کې یوه دقیقه نکته ده چې بې له علماوو څوک پرې نه پوهیږي.

۴۵_ متوسمه

د نوم وجه:

[1]. النمل / ۲۳.

توسم د يو ځيز ليدلو کتلو څرګنديدلو، فراست او په نښو او علامو پوهېدلو ته وايي متوسمه فرقه چې په دې نوم ملقبه شوې ده د دې لپاره چې د دوی عقيده کې داسې دي چې په هغه څه عمل کوي چې له زړه يې ورته څرګند او (متوسم) شي.

عقيده :

متوسميه فرقه عقيده لري چې څه دې زړه درته وايي هغه کوه که زړه پاک او نوراني وي هر څه به رباني الهام په کې ډيريږي او زړه چې تياره وي د انساني طبيعت زنګار يې نيسي نو هر څه چې درنه کيږي ټول معصيت او ګناه وي.

دليل :

په حديث شريف کې راغلي دي: ((ان للشيطان لمة ابن ادم و للملک لمة)) [1] يعني شيطان لره د بني ادم په زړه کې د قدم پل دی او ملکې ته پل دی نو د شيطان پل شر او دروغو ته لمسون کوي او د ملکي پل خير رښتيا او حق ته يې متوجه کوي نو څوک چې د ښو احساس ومومي پوه دې شي چې هغه د خدای تعالی له خوا دی نو د خدای تعالی حمد دې ووايي او څوک چې د بدۍ احساس وکړي نو له شيطان دې پناه وغواړي. دوی عقيده لري چې خاص زړه د زړه حاکم دی نه قرآن او نه خبر.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. جامع الصغير ج ۱ ص ۳۲۲ (هفتاد و سه ملت ۵۴).

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي: زړه د خير او شر معدن دی د نیکۍ او بدۍ تخم په کې کرل کیږي، چې هره ګړۍ د خلکو له زړه راوځي او ته نیک له بدو نه شې پیژندلی نو پر تا لازم دي چې هر څه د زړه په فرمان ونه کړې، د قرآن مطیع او د فرمان تابع اوسه، څه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم درته رسیدلي د هغو پیرو اوسه او هغه کوه.

دلیل : الله تعالی فرمایلي دي چې: ((وما اتیکم الرسول فخذوه و ما نهیکم عنه فانتهوا)) [1] یعنې څۀ چې رسول درکړي هغه ونیسه او له څه شي يې چې منع کړی يې له هغو ځان منع کړۀ.

۴۲_ محروقیه

د نوم وجه:

د دې فرقې نوم په (الفرق المتفرقه) کتاب ۹۲ مخکې (الحرقیه) راغلی دی، دوی په محروقیه ځکه ملقب شوي دي چې عقیده لري چې کافر سوزول کیږي او ایره شي نور عذاب نه ویني.

عقیده :

محروقیه فرقه عقیده لري چې خدای تعالی کافران په اور نه سوزوي مګر یو ځلي او ایرې شي نور عذاب نه ویني.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې کافران هیڅکله له عذاب نه خلاصیږي (خالدین فیها) [2] تل به دې اور کې وي او هیڅکله نه معدوم کیږي

[1]. الحشر / ۹.

[2]. البقره / ۱۵۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) haltabaty.com : The Digital Library

عذاب يې پای نه لري او هر کله يې چې پوستکی وسوزي بل پوستکی يې په ونج کې پرې راشين شي لکه چې الله تعالی فرمايلي دي : ((کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلوداً غيرها)) [1] يعني او کله چې د دوی پوستکي پاخه شي مونږ به يې په نورو پوستکو بدل کړو.

۴۷_ بوستانيه

د نوم وجه : د دې فرقې صحيح نوم بايد (مفروغيه) په غين باندې وای.

عقيده :

بوستانيه فرقه عقيده لري چې : څرنگه د جنت فراخي له اوو ځمکو او اوو اسمانو زياته ده (عرضها کعرض السماء و الارض) [2] يعني سور يې د ځمکې او اسمان د سور په شانتې ده، په ورځ د قيامت چې دا اسمانونه ونغښتل شي (کطی السجل للکتب) [3] لکه د کتابو سجل چې ونغشتل شي، جنت به د هغو اسمانو په ځای پيدا کړي. همدارنگه چې ځمکه ونغاړي (والارض جميعاً قبضته) [4] او ټوله ځمکه چې قبضه يې کړو، دوزخ به د ځمکې په ځای پيدا کړي اوس جنت او دوزخ موجود نه بولي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. الحديد / ۲.
[2]. الحديد / ۲۱.
[3]. الانبياء / ۱۰۴.
[4]. الزمر / ۶۸.

اهل سنت او جماعت وايي: ((اسفل السافلين کې د ځمکې اوومې طبقې لاندې يوځای دی چې سجين نوميږي اوس دوزخ هلته دی جوړ تيار ((انا اعتدنا للکافرين سلاسل واغلالاً و سعيراً)) [1] او د اسمان له اوومې طبقې له پاسه د سدرة المنتهی ونه ده. [2] جنت اوس هلته دی، د جنت بام عرش دی (عرش الرحمن سقف الجنة) يعنې د رحمن عرش د جنت سقف (بام) دی.

۴۸_ مفروعيه

د نوم وجه:

د مفروعيه نوم بنايي (مفروعيه) په (غ) باندې وي ځکه چې مناسبت يې د دوی له عقيدې سره پرې سميږي. [3]

عقيده :

مفروعيه فرقه عقيده لري چې الله تعالی د هر څه په برخه کې د خير او شر هر څه چې تر قيامته پورې کيږي وليکل. اوس خدای تعالی له ټولو کارونو فارغ دی څه يې چې ليکلي هماغه کيږي او هغه تعبير نه خوري.

دليل :

حديث شريف دی : فرغ الله من اربع من الخلق و الرزق و الاجل. [4]

---

[1]. الدهر / ۱۴.

[2]. حديث شريف کې راغلي دي که يو تېز اس د هغې د يوې پاڼې سوری طی کولو لپاره يو کال مزل پرې وکړي هغه به طی نه کړي او سدر د کنار ونې ته وايي. سدرة المنتهی اووم اسمان کې ونه ده چې ريښې يې شپږم اسمان کې دي.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[4]. جامع الصغير ج ۲ ص ۱۷۲.

(c) kitabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : (فرع مما كان لا مما هو كائن) څه چې دي هغه يې ليکلي له هغه فارغ دی او څه چې کيږي ورځ په ورځ يې ليکي او خدای تعالی هره ورځ شان لري (کل يوم هو فی شان) [1]

---

[1]. الرحمن / ۲۹.

www.melitahrik.com
0777 400 116

۴۹_ نجاریه

د نوم وجه: د نجاریه فرقه د محمد بن الحسین النجار اصحاب دي ځکه ورته نجاریه وايي.[۱]

عقیده :

نجاریه عقیده لري چې : خدای تعالی زموږ د ژبې وینا د لاس نیول، د پښو تګ پیدا کړي دي نو د بندګانو فعل د ده جل جلاله فعل دی. له دې کبله که جزا ورکوي په خپل فعل به یې جزا ورکړې وي نه د دوی په فعل.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي : ﴿والله خلقكم و ما تعملون﴾[۲] یعني الله تعالی تاسې پیدا کړي یئ او هغه څه یې پیدا کړي دي، چې تاسې یې کوئ، ځکه چې دوی لره د خدای تعالی له ذات څخه نه افعال شته او نه اقوال، د دوی عقیده د افعالو پیدا کیدلو کې او دا چې د بنده فعل لیکل کیږي اهل سنت او جماعت سره موافقت لري او د وجودي صفاتو په نفي کولو او د خدای تعالی د لیدلو په نفي کولو کې او د کلام په حدوث کې معتزله وو غوندې دي.[۳]

اهل سنت او جماعت :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

۲. الصافات / ۹۴.

۳. هفتاد و سه ملت ۵۲.

اهل سنت او جماعت وايي : سعي د بنده وي او بنده لره خير د ده د سعي په اندازه دی.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : (و ان ليس للانسان الا ما سعى ان سعيه سوف یرى) [1] یعنې انسان لره هيڅكله نه شته مگر د هغه څه چې هاند يې کړی وي او هرو مرو به خپل هاند ژر ووينی.

۵۰_ خارجيه

د نوم وجه:

خارجيه فرقه خوارج دي د نوم وجه يې له همدې کبله ده او دوی څو ډلې شوي دي. لكه : [2]

۱_ المحكميه : هغه دي چې علي رضی الله عنه باندې د (التحكيم) په وخت کې ووتل، دوی ويل : څوک چې عادل وي قريش وي او كه غير قريش وي هغه امام دی او اکثرو صحابه وو ته د كفر نسبت کوي او د كبيره گناه مرتكب كافر گڼي.

۲_ البهيه : هغه دي چې ايمان يوازې اقرار او علم په خدای او هغه څه چې رسول د خدای راوړي دي، بولي او وايي: اطفال په كفر او ايمان کې د خپلو پلرو غوندې دي.

[1]. النجم / ۴۰.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haitabaty.com: The Digital Library

۳_ الازارقه : هغه دي چې وايي : علي په تحکيم کافر شوی دی او صحابه کافر شوي دي او له قتال ناست خلک کافر شوي دي. او وايي : د مخالفينو د اولادو او د هغوی د ښځو وژل جواز لري او وايي : زاني باندې رجم نشته، او نه په ښځه د قذف حد شته او وايي: د مشرکينو اولاد به له خپلو پلرو سره په دوزخ کې وي، دوی روا بولي چې نبي کافر وي او د کبيره مرتکب هم کافر بولي.

۴_ النجديه : دوی خلک فروعو کې ناپوهيو باندې معذور بولي او وايي د خلقو حاجت امام ته نشته.

۵_ الاصغريه او الاباضيه : هغه دي چې وايي زمونږ د قبلې مخالفين کافر دي غير مشرکين او د بنده فعل د خدای تعالی مخلوق بولي.

عقيده :

خارجيه فرقه عقيده لري چې لنډيز يې داسې دی : دوی وايي : خدای تعالی بس دی او کله وايي الله او رسول بس دي بل فريادرس نشته دی، د رسول الله اولاد او علی مرتضی ټولو نه بېزاري کوي او شاهدي وايي چې : علي پس له مصطفی کافر شوی (العياذ بالله)

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د علي رضي الله عنه په برخه کې ناسزا خبرې کفر دی، دی د خدای تعالی ولي دی او د مصطفی وصي دی او د خدای ولي او د رسول ولي بايد دوست ولرو او د نبوت خاندان مينه وال د دين اساس دی.

دليل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله تعالی فرمایلي دي (قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی) [1] یعنې ووایه (ای محمده دوی ته) چې: زه له تاسې په دعوت کومه اجوره نه غواړم مگر په خپلوانو کې دوستي.

۵۱_ شیعه

د نوم وجه:

شیعه وو ته د دې لپاره شیعه وایي چې دوی علي رضي الله عنه شائع کړ او ویې ویل چې دی پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم امام دی او امامت له ده او د ده له اولاد څخه نه ووځي او که وځي په ظلم یا په تقیه وي.

عقیده :

شیعه عقیده لري چې : علي رضي الله عنه زړور، سخي،عالم او د علم څښتن و او پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم د امامت حق علي رضي الله عنه درلود ، او چا چې امامت ترې اخستی ظلم، کبر او عناد یې کړی دی.

دلیل :

د دوی دلایل یو دا مبارک ایت دی (انما ولیکم الله) [2] او دا حدیث شریف دی: ((من کنت مولیه فعلی مولیه) [3]

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

[1]. الشوری / ۲۲.

[2]. المائده / ۲۰.

[3]. دا خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم د حجة الوداع په ورځ د خم په غدیر کې وکړه او ویې فرمایل : ایها الناس: الست اولی بکم من انفسکم قالوا بلی یا رسول الله قال فمن کنت

(c) Haliabary.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : صحابه وو كبارو اجماع وکړه او علي رضي الله عنه هم رضا شو چې پس له محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ابوبكر صديق رضي الله عنه خليفه شو نو په دې تقدير هغه باندې ظلم نه دی شوی.

دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم د عمر په اخر وخت کې د لمانځه امامت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته ورکړ نو د لمانځه پيشوا والی يې د خلافت دليل و او دا د نه منلو خبره ده چې په دې برخه کې چا په علي رضي الله عنه ظلم کړی وي.

۵۲_ رافضيه

د نوم وجه:

رافضيه نوم لوړی د کوفې د خلکو و چې د زيد بن علي بن حسين ملگری و ځرنگه چې ده د ابوبکر او عمر له لعن ځان ساتنه وکړه دی يې ترک کړ. له دې کبله ورته رافضه وويل شول، مغيره بن سعيد د مغيريه فرقې سرکښي چې وليده نور شيعيان ورنه په شا شوي دي. دوی باندې يې رافضه نوم کېښود ، اهل سنت د شيعه وو ټولې فرقې رافضه بولي. [1]

عقيده :

مولاه فهذا على موله، الهم و ال من ولاه وعاد من عاداه و انصره من نصره و اخذل من خذله وادرالحق معه کيف مادار.

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haliratory.com: The Digital Library

رافضیه فرقه عقیده لري چې جبرائیل علیه السلام علي کرم الله وجهه ته وحي راوړه خو دا چې دی کم عمره (۹) کلن و نو محمد صلی الله علیه وسلم د ده له خوا رسالت ادا کړ نو نبوت په حقیقت کې د علي رضي الله عنه دی او علي رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورزده کاو. او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولنه کې ادا کاوه. کله وایي رسالت د علي رضي الله عنه دنده وه جبرائیل (ع) خطا شو باید وحي یې علي رضي الله عنه ته وروړې وای.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د احمق ځواب سکوت دی.

۵۳_ امامیه

د نوم وجه:

څرنګه چې د امام په برخه کې په لاندې ډول ځانګړې عقیده لري ځکه ورته امامیه وایي.

عقیده :

امامیه عقیده لري چې د هر چا امام چې معصوم او د حسین بن علي رضي الله عنه له اولادې څخه نه وي لمونځ یې نه صحیح کیږي. باید امام په صغیره او کبیره مرتکب نه وي او داسې امام نشته مګر څوک چې د حسین بن علي له اولادې وي.

دلیل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haltalk.com: The Digital Library

حدیث شریف دی : ((الائمة من قریش)) یعنې امامان له قریشو دي، دنیا له دوی خالي نه وي خو د اهل ظلم لـه تعدی پټ وي ځانونه نه ښکاره کوي، خلافت د دوی حق وي او د دوی میراث وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : (صلوا خلف کل برٍ و فاجرٍ)[1] یعنې هر نیکوکار او بدکار پسې لمونځ کوئ.

۵۴_ ناوسیه

د نوم وجه:

د شیعیه و امامیه فرقې څنې ناوسیه یوه فرقه ده چې وایي امام جعفر صادق رض دایمي ژوندی دی او امامت یې بادوامه دی او د هغه د ظهور په انتظار کې دی او موسس یې د بصرې یو سړی دی چې عجلان بن ناوس نومېده.[2] ځکه په ناوسیه ملقبه شوې ده.

عقیده :

ناوسیه فرقه عقیده لري چې د مباهله ایت (انفسنا و انفسکم)[3] کې خدای تعالی علي رضي الله عنه د رسول نفس بللی دی او رسول لـه ټولو په اتفاق ډېر فاضل دی او ټولو پیغمبرانو نه ستر دی او ټولو اولیاوو

---

[1]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۲.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۰.
[3]. ال عمران / ۵۴.

(c) Haitabary.com: The Digital Library

او صوفيانو نه غوره او بهتر دی نو امير المؤمنين چې د نبي په مرتبه وي پس له رسول به هيڅوک تر علي ډېر فاضل نه وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي څرنګه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم په لمانځه کې امامت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته ورکړ دليل دی چې هغه ډېرفاضل دی او د مباهلې په ايت کې چې د (نفس) جمع راغلی د دې مقتضی نه ده چې د ټولو نفسو علمي او روحاني درجه دې يو شان وي. په تېره د علي رضي الله عنه چې ولي دی له محمد صلی الله عليه وسلم سره چې رسول دی عقلاً او عقيده يو شان شمېرل کيدلای نه شي ځکه چې رسول معصوم وي او ولي ته معصوم نه شي ويل کيدلای خو دا چې علي رضي الله عنه د عشره مبشره له جملې صحابي دی د خدای تعالی د هغه بشارت له مخې چې عشره مبشره و په برخه کې راغلی او د ټولو صحابه وو رض په برخه کې چې کومه د خدای تعالی د رضا نسبت درجه حاصله شوې ده د لوړې درجې څښتن او خدای بخښلی جنتي شخص دی خو د جلا دلايلو له مخې پس له رسول الله صلی الله عليه وسلم څلور ياران دي او هغوی کې اول ابوبکر صديق رض، دوم عمر رض، دريم عثمان رض، څلورم علي رض درجې لري او دا څلور ياران او شپږ تنه (سعد ، سعيد ، ابوعبيده، طلحه، زبير او عبدالرحمن، صحابه کرام لس تنو ته عشره مبشره وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم سره به ذوقبلتين جماعت کې له بيت المقدس د کعبې شريفې قبلې ته د خدای تعالی په امر (فول

www.meliTahrik.com 0777 400 116

وجهک شطر المسجد الحرام)[1] بدون له شک او تردد د مازیگر لمانځه کې گرځیدلی و.

۵۵_ امیریه

د نوم وجه:

امیریه په اصل کې امریه ده ځکه چې دغه فرقه علي رضي الله عنه د رسالت په امر کې له محمد صلی الله علیه وسلم سره شریک گڼي. له دې امله ورته امیریه وایي.

عقیده :

امیریه فرقه عقیده لري چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره داسې شریک دی لکه هارون چې موسی علیه السلام سره و.

دلیل : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((انت منی بمنزلة هارون من موسی))[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : څوک چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره په نبوت کې شریک وگڼي کفر ته وځي.

دلیل :

ځکه چې د غیر نبي تصدیق په نبوت کوي او د حدیث سبب داسې و چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د تبوک غزا ته ورته علي رضي الله عنه ته یې وفرمایل: مدینه کې زما خلافت کوه. علي رض وویل : ما هلکانو

---

[1]. البقره /

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱

www.melitahrik.com 0777400116

(c) Haitabaty.com: The Digital Library

او ښځو کې د جهاد په ورځ پرېږدې؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : ای علي! راضي نه یې چې تا ته د هارون منزلت وي چې موسی علیه السلام د طور غره ته ورتلو هارون یې په خپل ځای په خلافت پرېښود. (قال موسی لاخیه هارون: اخلفني في قومي) [1] یعنې موسی خپل ورور هارون ته وویل : زما په قوم کې زما خلیفه شه. [2] او فرمایلي یې دي : ((لا نبي بعدی)) پس له ما نبي نشته. [3]

۵۲_ اسماعیلیه

د نوم وجه:

اسماعیلیه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې دوی اسماعیل بن جعفر په امامت ګڼي او دوی څو نور نومونه هم لري لکه:

الباطنیه : ځکه چې دوی په باطن د کتاب قول کوي نه په ظاهر د هغه.

القرامطه : ځکه چې لومړنی شخص د دوی حمدان القرامط نومیده.

السبعیه : ځکه چې دوی وایي : شریعتونه د اوو رسولانو دي: ادم، نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، محمد او محمد المهدي یعنې محمد بن اسماعیل.

البابکیه : ځکه چې د دوی یو طائفه د بابک الخرمي تابع و.

التعلمیه:ځکه چې دوی ویل: امام باید خپلو پیروانو ته د دې تعلیم وکړي.

---

[1]. الاعراف / ۱۳۸.

[2]. همدغه مرجع.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱- احتجاج طبری ص ۴۱ شرح باب ۱۱ ص ۵۳).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haitabaty.com : The Digital Library

ملاحده : دا نوم ورته مخالفینو ورکړی دی.[1]

عقیده :

اسماعیلیه فرقه عقیده لري چې نبوت له ادم علیه السلام تر قیامته پورې متصل شته دی ځکه چې د هر وخت خلک په بل صفت وي او هره پېړۍ کې خلکو ته بل استعداد او فهم وي نو هرې زمانې ته پیغمبر په کار دی چې د دوی د زمانې له حال سره مناسب وي چې خلق خدای تعالی ته وبولي او مناسب شریعت په خلکو کې ظاهر کړي او د دوی د عقل په اندازه وحدانیت ته دلیل راوړي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : پس له محمد صلی الله علیه وسلم بل نبي نشته او پس له قرآن بل کتاب نه نازلیږي، د دین کار د محمد صلی الله علیه وسلم په وخت کې مکمل شوی دی. د نبوت د کور په دروازه یې مهر لګولی دی او د قیامت تر ورځې به اسلامي شریعت او صراط مستقیم ثابت او قایم وي.

دلیل :

خدای تعالی فرمایلي دي : ((ما کان محمد ابا احد من رجالکم و لکن رسول الله و خاتم النبیین و کان الله بکل شيءٍ علیما))[2]

۵۷_ جلامده

د نوم وجه :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الاحزاب / ۴۰.

(c) Haitabat.com : The Digital Library

د (جلامد) یوه معنی تیږه ده څرنګه چې د جلامده فرقه په لاندې ډول عقیده لري چې د صحابه وو حال پټ معرفي کوي ځکه ورته جلامده نوم ایښودل شوی دی.

عقیده :

جلامده عقیده لري چې د صحابه وو حال له مونږ پټ پاتې شو پوه نه شولو چې هر یو په کوم کار کې دی. حال دا چې خلکو ته له مقتدی (پېشوا) او قاهر حاکم چې د دوی په سر وي چاره نشته ځکه چې که صلاح او فلاح له امت پورته شي او فتنه څرګنده شي نو په هر چا چې لویان او مشران اتفاق وکړي امامت د هغه حق دی ظالم وي که صالح.

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي چې امامت د خدای تعالی دی او خلافت یې امانت دی د خلکو نوامبس، وینې او مالونه یې ده ته حواله کړي دي او فاجر ظالم ته نه ښایي چې خلیفه شي، ځکه چې ده ته دغه سعادت نه رسیږي او دغه دولت لار نه ورته پیدا کوي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((لا ینال عهدی الظالمین))[1] زما عهد ظالمانو ته نه حاصلیږي.

۵۸_ حکمیه

د نوم وجه:

---

[1]. البقره / ۱۱۸.

(c) Haiitabatoy.com : The Digital Library

ظاهراً حکمیه د خوارجو له فرقې هماغه (المحکمه) فرقه ده چې په علي رضي الله عنه د تحکیم په وخت کې راووتل[1] او د کفر نسپت یې ورته وکړ او ویل یې قریش وي که غیر قریش وي خو چې عادل وي هغه امام دی او که ظلم وکړي غزل یې واجب دی او یا دې ووژل شي. دوی د امام تاکل جایز ګڼي نه واجب، دوی عثمان او اکثر صحابه او د کبیره مرتکب ته د کفر نسبت کوي.

عقیده :

حکمیه عقیده لري، چې د سترو صحابه وو او یارانو ترمنځ اختلاف راغی پس له هغه یې اتفاق او اجماع اعتبار نه لري او خلافت هم د خلکو له منځ تللی هیڅوک د ځمکې په مخ د خلافت حق نه لري، تر قیامته پورې چې څوک د خلافت دعوی وکړي باطله ده او وایي چې حکم باید په قرآن او حدیث وشي که په مخلوق پسې حکم کولو کې لاړ شي کفر ته وځي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي ((من لم بحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون))[2] یعني څوک چې به هغه څه چې د الله جل جلاله له خوا رانازل شوی حکم ونه کړي نو همدغه کسان همدوی کافرن دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي:په اسلام کې حاکم د خدای تعالی فرمان دی.

دلیل :

---

[1]. شرح المواقف ج ۳ ص ۲۱۹.

[2]. المائده / ۴۸.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي: ((اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم)) [1] یعنې تابعداري د خدای وکړئ او د رسول د خدای اطاعت وکړئ او د اولی الامر چې ستاسو ځنې وي.

۵۹_ لاعنیه

د نوم وجه:

لاعنیه د غلاة له فرقو یوه فرقه وه چې په عثمان، طلحه، زبیر، معاویه او ابو موسی اشعري یې لعن کاوه [2] ځکه ورته لاعنیه وایي.

عقیده:

لاعنیه عقیده لري چې ابوبکر صدیق رضي الله عنه، عمر رضي الله عنه، عثمان رضي الله عنه، زبیر رضي الله عنه، عائشه رضي الله عنها پرې نه ښودل چې د علي رضي الله عنه د ولایت نور وځلیږي. عالم تیاره کې پاتې شو او سمه لاره ورکه شوې او د دوی له سولې مستحق حق ته ونه رسید او د علي رضي الله عنه په ولایت یې اقرار ونه کړ او خلافت یې ورته ورنه کړ نو لاعنیه له دې امله لعنت ورباندې ثواب بولي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: معاذ الله چې څوک په ذکر شویو اشخاصو لعنت ووایي او لعنت پرې روا وبولي، په هغوی لعنت ویلو باندې سړی کافر کیږي.

---

[1] .

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

دليل : ذکر شوي کسان د رسول د خدای صحابه وو خدای تعالی د دوی ستاینه فرمایلې ده: ((والذين معه اشداء على الكفار رحماء بينهم))[1] یعنې هغه کسان چې تا سره دي ای پیغمبره په کفارو باندې سخت او خپلو منځو کې سره مهربانه دي.

۲۰_ رجعيه

د نوم وجه:

رجعيه وايي چې علي کرم الله وجهه بيا دنيا ته مراجعه کوي او راځي ځکه ورته رجعيه وايي، دوی د شيعه وو د غلاتو يوه ډله ده.

عقيده :

رجعيه فرقه عقيده لري، چې : خدای تعالی امير المؤمنين علي رضي الله عنه او د هغه ملګري دنيا ته بيا راولي او راژوندي کوي يې او له خپلو دښمنانو غچ اخلي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : څوک له دنيالاړ شي بيا دنيا ته نه راځي.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي ((انهم اليها لا يرجعون))[3] يعنې هرومرو دوی دنيا ته نه راګرځي.

او د کهف اصحاب چې درې سوه ۹ کاله پس ژوندي شول چې د (قيانوس) باچا په وخت کې د (افسوس) له ښار تښتېدلي وو او په يوه

---

[1]. الفتح / ۲۹.

[2]. تلبيس ابليس ص ۲۲، او هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

www.melitahrik.com 0777 400 16

(c) Haitabar.com : The Digital Library

غار کې پټ شوي وو او همدارنگه عزیر پیغمبر چې پس له دوه سوه او نه کاله ژوندی شو او د بېرش کاله نور په دنیا کې پاتې شو او نور ځوک چې د عیسی علیه السلام په دعا ژوندي شوي دا او داسې نور د دې دلیل نه شي کیدلای چې علي رضي الله عنه او ملګري یې بیا دنیا ته راځي ځکه هغه ځوک چې د مخه ذکر شول او دنیا ته راغلي وو هغه معجزې وې.[1]

۷۱ _ متربصه

د نوم وجه:

متربصه وایي چې په هره پېړۍ او هر وخت کې دې مسلمانان یو امیر وټاکي چې هغه به د اسلامي امت مهدي وي او چې کله هغه وفات شي بل سړی دې وټاکي ځکه دوی په متربصه نومول شوي دي.[2]

عقیده :

متربصه عقیده لري چې: محمد بن حسن العسکري صاحب الزمان مهدي اخر الزمان دی. د بغداد ولایت د (سامره) په کلي کې د عباسي خلفاوو له ظلم چې د ده قصد یې کړی و په (**۲۵۰**) هـ کال یوه کور کې پټ شو هر څو چې ولټول شو ونه موندل شو. له هغې ورځې په نړۍ کې دی او خلکو کې پټ دی، ظهور به وکړي او عالم به په عدل او آبادۍ ښکلی کړي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۷۵.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۷۵، او تلبیس ابلیس ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Haqlaka.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : مهدي پسې به عيسى بن مريم وي چې په اخره زمانه کې له اسمان راښکته کيږي. دجال سره جګړه کوي او دجال وژني، عيسى عليه السلام به خلک د محمد عليه السلام دين ته غواړي، متربصه وايي د عيسى عليه السلام راښکته کيدل له اسمان صحيح دي خو صاحب الزمان محمدبن حسن العسکري مخکې د هغه له نزول ظهور کوي.

د اهل سنت او جماعت دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((لا يهلك امة انا فى اولها والمهدى فى اوسطها و العيسى فى اخرها)[1] يعني امت نه هلاکيږي، زه يې په اول کې يم، مهدي يې په اوسط کې دی او عيسى يې په اخر کې دی.

۲۲_ قبريه

د نوم وجه:

قبريه ځکه د دې فرقې نوم کېښودل شوی دی چې په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې نه مني.[2]

عقيده :

قبريه فرقه عقيده لري چې په قبر کې له مړي سره په هغه تنګ ځای کې نکير او منکر له عمود لرګي سره څه رنګه ځايږي نو دوی وايي چې په قبر کې سوال او عذاب اعتبار نه لري.

[1]. هفتادو سه ملت ص ۲۵- او (رک: سيدصدرالدين الصدر. المهدي ص ۸۸)

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

(c) Haltabar.com : The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: خدای تعالی د قبر په فراخولو قادر دی او ځوک چې د نکير او منکر له سوال منکر شي کفر ته ووځي.

دليل :

خدای تعالی د دوه ځلې مړه کيدلو او دوه ځلې ژوندي کيدلو خبر فرمايلی داسې چې: ((ربنا امتنا اثنتين فاحييتنا اثنتين)) [1] يعني رب زمونږ دوه ځلې مونږ مړه کوي نو دوه ځلې مو ژوندي کوي.

۲۳_ واقفيه

د نوم وجه:

اقفيه فرقه له هغې واقفه فرقې سره ارتباط نه لري کومه چې د امام موسی کاظم په مرګ د هغه په امامت متوقف پاتې دی بلکې دا فرقه د خوارجو له واقفه ځنې وي. [2]

عقيده :

اقفيه فرقه عقيده لري چې په کتاب او سنت کې داسې څه نشته چې قرآن قديم دی او که نه دی نو د نفې او اثبات ترمنځ توقف وربانديې د استقامت او سلامت لارې ته ډېر نژدې دي.

دليل :

که وويل شي چې قرآن قديم دی يا وويل شي چې قرآن قديم نه دی او بيا دا هره يوه خبره له واقعيت سره سمه نه وي صرف په ګمان ولاړه وي نو

---

[1]. المؤمن / ۱۱.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷ / او (رک به فرق الشيعه نو بختی طبع ريتر ص ۲۷) او (رک: تاريخ مذاهب اسلام ص ۱۰۴) او (الفرق المفترقه ص ۸۹).

(c) Haitabar.com: The Digital Library

گناه گار به شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((ان بعض الظن اثم))[١] نو بې له یقین باید گمان ونه شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په دې مسئله کې توقف کفر دی.

دلیل :

بې له شک او بې له گمان بلکې په صدق او یقین سره کلام د متکلم صفت دی څرنگه چې متکلم خدای تعالی دی او هغه قدیم دی نو صفات یې هم قدیم دي.

۲۴ _ حشویه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره حشویه وايي چې دوی په احادیثو کې داسې حشویې (اضافه توب) کړی چې په احادیثو کې هیڅ اصل نه لري او دا ټولې حشویې په جبر او تشبیه کې دي.

عقیده :

حشویه فرقه عقیده لري چې د خدای تعالی د کلام سامع او مامور په ازل کې نه و نو خطاب یې چا ته و؟

دلیل : دوی دا ایاتونو دلیل نیسي (کان الله و لم یکن معه شیء)[٢] او (و اقیموا الصلوة و اتوالزکوة)[٣] او (هل اتاک حدیث موسی از نادایه ربه

---

[١]. الحجرات / ١٢.

[٢]. هفتاد و سه ملت ص ٢٨.

[٣]. النساء / ٧٩.

www.melitahrik.com 0777 400 116

بالواد المقدس طوی اذهب الی فرعون انه طغی) [1] نو چې د الله تعالی خطاب ته څوک نه و، موسی نه و، فرعون نه و، مقدسه وادي نه وه، محمد صلی الله علیه وسلم نه وه، نو کوم کلام چې سامع او مامور ونه لري عبث دی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: موجودات د خدای تعالی په قدیم علم کې وو او خدای تعالی په خپل ازلي یقین ټولو باندې لیدونکی او په خپلو معلوماتو خپل کلام فرمایلي دی.

۲۵_ فانیه

د نوم وجه:

فانیه ته ځکه فانیه وايي چې د دوی عقیده د جنت او دوزخ په فنا کېدلو باندې ده.

عقیده او دلیل یې:

فانیه فرقه عقیده لري، چې د قیامت هیبت څرګند شي اسرافیل (ع) ته به شپیلۍ کې د پو کولو امر وشي ((و نفخ فی الصور فصعق من فی السموات و من فی الارض)) [2] یعني او د اسرافیل علیه السلام په شپیلۍ کې به پوکی وشي نو هر څه چې په اسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي له ځمکې او اسمانو سره به هلاک شي، نو چې ټول ژوندي حیوانات مړه او موجودات عدم شي جنت او دوزخ هم معدوم

---

[1]. النازات / ۱۵-۱۷.

[2]. الزمر / ۶۸.

(c) Haliabatory.com: The Digital Library

شي مگر ذات د خدای تعالی چې حی او قیوم دی (کل شیء هالک الا وجهه له الحکم و الیه ترجعون)[1] یعنې هر شی هلاکیږي مگر ذات د خدای حکم ده لره دی او ده ته رجوع کوونکي دي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د خدایتعالی وعده داسې ده چې غیر له ذات د خدای تعالی هر څه فنا کیږي او جنت د خدای تعالی د رضا صفت دی او دوزخ یې د عضب صفت دی او له قدیم موصوف څنې د صفت انفکاک محال دی نو جنت او جحیم دې وجه کې داخل دي له دې کبله هلاک او فنا دوزخ او جنت ته لاره نه لري.

۶۲_ اثریه

د نوم وجه:

اثریه فرقې ته د دې لپاره اثریه وايي چې دوی په اثر (حدیث) عمل کوي او قیاس باطل گڼي.

عقیده :

اثریه فرقه عقیده لري چې ټول احکام په کتاب او سنت کې شته کوم څیز یې په قران او حدیث کې نه وي د هغو له مخې باید ځان په وسوسه کې وانه چوي چې ووايي : شراب حرام دي ځکه چې مستي په کې ده. مونږ ته د دې قیاس او تکلیف اړتیا نشته، اولنی شخص چې قیاس یې

---

[1]. القصص / ۸۸.

[2]. دا (الجنة و النار فی نفخ الصور یفیان) د ابوالهذیل علاف خبره ده. دی د اسلام د کلام له علماوو یو عالم دی. (تاریخ مذاهب اسلام ص۱۲۱) (هفتاد و سه ملت ص ۲۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړی شیطان و ځکه چې ادم علیه السلام ته د سجدې کولو امر وشه. ده قیاس وکړ چې زه له اور او ادم له خاورو پیدا شوی. اور حقیقت او نوراني دی[1] خاوره مطلقه کثیفه او تیاره ظلماني ده نو اور تر خاورې غوره دی نو د اور به څه وظیفه وي چې خاورو ته سر کیږدي، ابلیس له خدای تعالی سره خبرو کې شو او ویې ویل: ((خلقتنی من نار و خلقته من طین))[2] یعنې زه دې له اور پیدا کړی یم او دی دې له ختو پیدا کړی دی، څرنګه چې خپل وسواس یې څرګند کړ او خپل قیاس یې په قول کې راووړ د (فاخرج منها فانک رجیم)[3] یعنې نو له جنته ووزه بېشکه ته رټل شوی یې. د دې ایت د مفهوم په تازیانه ووهل شو او له جنت ووېستل شو. د ملکې بڼه ترې ولوېده، مسخ شو، اسماني و، ځمکنی شو، دا ټولې سزاګانې په دې ورکړ شوې چې: له عقل یې قیاس وکړ. که د امر اطاعت یې کړی وای دا کاني به نه وربانديې کیدلې. نو مونږ ته قرآن او خبر کافي دی، په شرعي مسئلو کې قیاس مصلحت نه دی، هر څه چې په قیاس نفي یا اثبات شي باطل دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. ابوحنیفه رحمه الله ابي عبدالله (جعفر بن صادق کره لاړ هغه وویل: ای ابو حنیفه ته قیاس کوې) وویل: هو، وویل: قیاس مه کوه. اولنی قیاس شیطان کړی چې: زه له اور پیدا یم او دی له ختو پیدا شوی دی نو د اور او ختو ترمنځ یې قیاس وکړ، او که د ادم نوریت یې د اور په نوریت قیاس کړی وای نو د دواړو نورونو څخه د یوه فضل او صفایي په بل څرګنده ده. (الکافی ج ۱ ص ۵۸)

[2]. الاعراف / ۱۱.

[3]. الحجر / ۳۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : شرع څلور اصول لري : کتاب، سنت، اجماع او قياس[1] څوک چې قياس نه منکر شي د شريعت يو اصل به يې نفي کړی وي، گمراه او متبدع به وي، کتاب يعنې قرآن مجيد او سنت مشترک لفظ دی په منځ د قولي، فعلي او تقريري حديث او په منځ د هغه څه کې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم بدون له وجوب پرې هميشه والی کړی وي او دوه ډوله دی: سنة هدی چې سنت مؤکد هم ورته وايي لکه : اذان، اقامت، اوسنی زوائد لکه د منفرد اذان او مسواک (تعريفات جرجاني).

او قياس په لغت کې تقدير او په اصطلاح د شريعت کې ردول د يوه شي دي خپل نظير ته يې او هغه له نصر مستنبطه معنا ده لپاره د تعديت د حکم له منصوص عليه غير له هغه او هغه جمع ده په منځ د اصل او فرع کې په حکم کې او اجماع په لغت کې عزم او اتفاق ته وايي او په اصطلاح کې د مجتهدينو اتفاق دی د محمد صلی الله عليه وسلم له امت څخه په ديني کار کې (تعريفات)

۲۷_ مولهيه

د نوم وجه:

مولهيه يعنې د ضرورت وړ مال ورته ورکړ شو نو مولهيه فرقه هم د خدای تعالی علم په ضروري شيانو بولي ځکه ورته مولهيه فرقه وايي.

عقيده :

[1] . قياس په لغت کې عبرت او عبور تېرېدلو ته وايي، قرآن کريم کې راغلي دي: (فاعتبروا يا اولی الابصار) الحشر/۲ يعنې قياس وکړئ عبرت واخلئ ای د ليدلو او سوچ کولو خاوندانو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولهیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی په کلیاتو محیط دی نه په جزئیاتو لکه د نړۍ پاچایان چې خپل وزیران، نوابان او مشران پیژني، نه دا چې په هر کلي، هر ښار کې څومره نر او څومره ښځې، څومره ځوانان او څومره سپین ږیري، څومره ضعیف دي؟ څه کوي؟ څه غواړي؟ چېرته ځي، چېرته ویده کیږي؟ له دې کبله دوی وایي چې خدای تعالی په لوح، قلم، عرش، کرسي، اسمانو، ځمکې، مقربو پرښتو، لمر، سپوږمۍ، جنت او دوزخ، ستورو، دریابو، غرونو، انبیاوو، رسولانو، اولیاوو، خلفاوو، سترو کافرانو لکه فرعون، نمرود، عاد، ثمود، شداد، قارون، هامان علم لري په دې کلیاتو یې علم محیط دی او نورو مخلوقاتو ته یې (چې جزئیات دي) علم لاره نه لري. (العیاذ بالله) او له محقراتو خبر نه دی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: د خدای تعالی علم ته ذره او لمر برابر دي، هغسې چې د قاف غر ویني او علم پرې لري د وښو پاڼه هم ویني او علم ورباندې لري، د سترګو او وروزو اشارې له خدای تعالی پټې نه دي. الله تعالی په هر څه کلیاتو او جزئیاتو علم لري.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((وما یعزب عن ربک من مثقال ذرة فی الارض و لا فی السماء)) [1] یعني ای محمده! ستا له رب په ځمکه او نه په اسمان کې د مثقال له ذرې پټ نه دی، علم ورباندې لري او هم یې فرمایلي دي

---

[1]. یونس / ٦٢.

(c) ketabton.com: The Digital Library

: ((وما تسقط من ورقة الا يعلمها ولا حبة فی ظلمات الارض ولا رطب ولا يابس الا فی کتاب مبين))[۱] يعني که څه پاڼې يا دانې د ځمکې په تيارو کې ولېږي په هغه علم لري ځکه چې هر څه وچ او لامده ټول لوح محفوظ کې ښکاره ليکل شوي دي.

۲۸_ مبدليه

د نوم وجه:

ځرنګه چې مبدليه فرقه عقيده لري، چې توبه د ځان په وژلو کيږي يعنې چې ژوند په مرګ بدل کړي ځکه ورته مبدليه وايي.

عقيده :

مبدليه فرقه عقيده لري، چې څوک کبيره ګناه وکړي توبه يې نه قبليږي ځکه چې د بندګۍ له حد يې تجاوز کړی دی، قتل يې واجب دی او توبه يې قتل (وژنه) ده.

دليل :

د دوی دليل دا فرموده د خدای تعالی ده: ((الی بارئکم فاقتلوا انفسکم))[۲] يعنې نو خپل خدای ته توبه وباسئ نو خپل ځانونه ووژنئ؛ او فرمايلي يې دي : ((و من يتبع غير الاسلام ديناً فلن يقبل منه))[۳] يعنې څوک چې غير له اسلام دين وغواړي نه ترې منل کيږي.

اهل سنت :

---

۱. الانعام / ۵۹.

۲. البقره / ۵۱.

۳. ال عمران / ۷۹.

صغیره گناهونه په نیک عمل او توبه بښل کېږي او د کبره گناهو بخښل د خدای تعالی په مشیت پورې اړه لري او شرک بیخي نه بخښل کېږي.
دلیل یې دا مبارک ایت دی : (ان الله یقبل التوبة عن عباده)[1] یعني الله تعالی هرو مرو د خپلو بندگانو توبه قبلوي. (ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر مادون ذلک لمن یشاء)

۲۹_ کنزیه

د نوم وجه:
کنزیه فرقه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې دوی وایي د خدای تعالی حقوق دې ځمکه کې خزانه (کنز) شي.
عقیده :
کنزیه فرقه عقیده لري چې په مال کې د خدای تعالی له خوا فرض کړی شوی حق د خدای تعالی مال دی په مالدار فرض دی چې هغه چا ته یې ورکړي چې خدای تعالی ته قرب لري خو چې قبول شي خو په دې څوک نه پوهیږي چې خدای تعالی ته قریب او مقبول څوک دی، نو لاره دا ده، چې : زکوة دې نقد کړي او ځمکې لاندې دې خښې کړې خزانه کړي کله چې په خپله محتاج شي هغه مال دې په ځان او خپلو اړتیاوو ولگوي او که محتاج نه شي خاورو لاندې دې وي څو چې مستحق ته په لاس ورشي او هغه مال په خپل حال ولگوي.
اهل سنت او جماعت :

[1]. التوبه / ۱۰۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: خدای تعالی د مال مستحقین په قرآن کې یاد کړي دي چې اته طائفې دي زکات باید هغوی ته ورکړ شي ځکه چې د هغوی حق دی.

دلیل: الله تعالی فرمایلي دي: ((اما الصدقات للفقراء والمساکین و العاملین علیها و المؤلفة قلوبهم و فی الرقاب و الغارمین و فی سبیل الله و ابن السبیل))[1] یعنې بېشکه همدا خبره ده چې صدقې (زکات مصرفیږي) لپاره د فقیرانو او مسکینانو او عاملانو (مقررو) هر هغه (تحصیل د صدقې) او هغو ته چې الفت (اشنايي) اچول شي په زړونو د دوی کې (له اسلام سره) او (مصرفیږي) په (خلاصولو د) غاړو (د نادارو مکاتبانو) کې او پوروړو (تاوان میندونکو) او (صرفیږي) په لار د الله کې او (صرفیږي لپاره د) مسافرانو (چې مال ورسره نه وي).

۷۰_ صوفیه

د نوم وجه: څرنګه چې د صوفیه فرقې عقیده په تصوف بنا ده ځکه ورته صوفیه وايي.

عقیده:

صوفیه فرقه عقیده لري چې: د زړه سلامتیا په تنهایۍ کې ده او صفايي په زړه کې ده نو څوک چې له اغیارو منع او حق تعالی ته واصل شي د طالب طلب عرش ته رسیږي له هغه ځای او افاق نه بېرته نفس ته رجوع کوي، نفس کې ننوځي بیا له خېټو ظهور کوي او په خېټو کې ورکیږي تن زړه شي او زړه روح شي او روح د جانان جان شي مجرد،

[1]. التوبه/ ۶۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) haitabaty.com: The Digital Library

مفرد او اسوده، نه په زړه غبار وي او نه په شا بار وي، نه يې زړه کې بازار گرځي او نه يې چا سره شمار وي، نه د چا ورسره کار وي، د ده مجلس درگاه سره شي او د ده مؤنس الله تعالی شي، د ابدالي نظام ته ورسيږي، د اذاق او انفس ايات هر نفس مشاهده کړي، په سعادت وخت تيروي، کله رجوع احسان ته کوي کله نشه کوي کله شکايت او کله شکر کوي کله لاهوت کله ناسوت کله جبروت، کله ملکوت شي، کله هست او کله نيست شي، کله فنا وي کله تلوينات د تمکيناتو په طی کې وي: په رباني قضاياوو کې لاس له انساني تدبير منځي مقام د بندگۍ او بېچارگۍ ته ځان وررسوي.

دليل :

د دې دليل چې سلامتيا تنهايۍ کې ده (السلامة فی الوحدة)[1] او د دې دليل چې صفايي په زړه کې ده (الا من اتی الله بقلب سليم)[2] د دې دليل : چې څوک له اغيارو منع او حق تعالی ته واصل شي (تبتل اليه تبتيلا)[3] او د دې دليل چې د طالب طلب حق ته رسيږي (وهو معکم اينما کنتم)[4]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دا کار دولت ديچې د چا روزي شي.

دليل :

---

[1]. عربي متل هم دی.

[2]. الشعراء / ۸۹.

[3]. المزمل / ۸ يعنې جلا شي رب خپل ته په جلا کيدلو کاملو سره.

[4]. الحديد / ۴ يعنې او دغه الله له تاسې سره دی (په علم او قدرت سره) هر چيرې چې يې تاسې. مگر هغه چا ته چې راغلی دی الله ته په زړه سلامت پاک (له کفر او نفاقه) يعنې په روغ زړه خدای تعالی ته راتگ وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی: (ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم)[1]

۷۱_ دهریه

د نوم وجه: څرنګه چې دهریه فرقه په بقا عقیده لري ځکه ورته دهریه وایي.

عقیده :

دهریه فرقه عقیده لري، چې د شپې او ورځې، ځمکې اسمان، ژمی، روزې او د ژمي ګردش هر څه چې دی همدا دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: دهریه فرقه له ایمان خلاصه ده، د مصنوعاتو له صانع او شپې ورځې نه غافل دي. په احادیثو کې راغلی دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې چا د وخت له پریشانۍ شکایت کاو او زمانې ته یې بد او رد (کنځا) کولې. رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی منع کړل او ورته ویې فرمایل: (لا تسبوا الدهر فان الله هوالدهر)[2] رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی د دې لپاره زمانې ته له کنځا کولو منع کړل چې دوی پوه شي: د زمانې په اختیار کوم صلاحیت د حل او عقد نشته بلکې د زمانې متصرف واحد

---

[1]. الجمعه / ۴ یعنې دغه (نبوت د الله (له طرفه) لوی فضل دی هغه چا ته ورکوي چې اراده یې ورته فرمایي او الله د ډېر لوی فضل څښتن (خاوند) دی.

[2]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۳ یعنې زمانې ته کنځا مه کوه نو بېشکه الله همدی دهر دی.

www.melitabrik.com 0777 400 116

(c) Haltabary.com : The Digital Library

قهار دی لکه چې الله تعالی جل جلاله فرمایلي دي (یقلب الله اللیل والنهار)[1]

۷۲_ شمراخیه

د نوم وجه : شمراخ د خرما او انګورو وږو ته وایي. د شمراخیه عقیده کې هم دنیا د بڼ په څېر ګڼل شوې بڼ کې هم د خرما یا انګورو ونې وي ځکه ورته دغه نوم شمراخیه کېښودل شوی دی.

عقیده :

شمراخیه فرقه عقیده لري چې دنیاد شنه بڼ په څېر ده او ښځې په کې د دې بڼ ریاحین دي چې د بوئیدلو لپاره دي نو څوک چې فحشي او زنا کوي باک نه لري، دوی د ټولو ښځو سره جماع حلاله او مباح بولي محرمې او که غیر محرمې وي هره ښځه چې ځان تسلیم کړي هغه عین ملک دی، نکاح، شاهد او د ولي اجازې ته اړتیا نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دا د اباحت مذهب دی، حرام حلال ګڼل کفر دی. په داسې کړو د ادم اولاد مختلط کیږي. د نسل رواج کې خطا راځي، میراث غیر مستحق ته ورکول کیږي، حرام زاده ګان منځ ته راځي، حرام زاده د جنت بوی نه بویوي.

---

[1]. النور / ۴۴ یعني ګرځوي الله شپه او ورځ (په تبدیل، تزئید) تنقیص، حرارت، برودت، ضیاء، ظلمت، او نور)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) Hellalfa.com: The Digital Library

دليل : الديوث فی النار – الغيرة من الدين)[1] نو زنا قبيحه لار او فضيحه کبيره ګناه ده. الله تعالی فرمايلي دي : ((ولا تقربوا الزنی انه کان فاحشة و ساء سبيلا))[2] يعنې او مه نږدې کيږئ تاسې زنا ته بېشکه چې دا زنا قبيحه ده (عقلاً او شرعاً) او بده ده دغه زنا له جهته د روش هم (چې زيان او فتنه ترې پيدا کيږي)

۷۳_ سنيهٔ

د نوم وجه : سنية نسبتي نوم دی چې د لاروي معنی لري او سنة د لارې معنی لري په شرع کې د محمد صلی الله عليه وسلم تګ لارې ته وايي ځوک چې د هغه صلی الله عليه وسلم په لاره ځي سنيه يا اهل السنة بلل شوي دي.

عقيده :

سنيه فرقه د کتاب ختم دی (ختامه مسک و فی ذلک فليتنافس المتنافسون)[3] يعنې مهر به يې مشک وي او په دغه (شرابو او نور جنتي نعمتو) باندې بايده دی چې رغيت کوونکي رغبت وکړي (په کولو د فضايلو او پرېښودلو د رذائيلو چې په حسناتو بيړه وکړي او له سيئاتو ځان وساتي).

دا اهل سنت او جماعت دي په مراد رسيدلي دي د اسلام ښکلا دي او د کلمة الله اعلاء او د شعائر الله اقامه پر دوی ده، له افراط او تفريط يې

[1]. لا يدخل الجنة ديوث، لا يجد ريح الجنة ديوث، قيل يا رسول الله و ما الديوث؟ قال الذی تزنی امراته و هو بعلم بها (سفينه بجار مجلسی ج ۱ ص ۴۷۴

[2]. بني اسرائيل / ۳۲.

[3]. المطففين / ۲۶.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتـراز او ځـان ژغورنـه کـړې ده، د درجـو څېښـتنان دي او د احتـرام وړ دي لـه هرې فرقې سـره يې دليـل ويلـی دی. لـه قـرآن او حديث سـره يې همـرازي کـړې ده او لـه ۷۲ ملتـو هـر ملت سـره يې خبـرې قـوت لـري او عبارت يې تازه وي.

الحمد لله چې د عقيده پوهنه څلورم کتاب هم (اسلامي ۷۳ فرقې په خير پای ته ورسيد او دريم کتاب د فقه اکبر متن او د پښتو ترجه يې ورپسې راځي.

الحاج پروفيسور دکتور قاضي حفيظ الله نباد جبارخيل

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) haltabar.com : The Digital Library

ماخذونه

۱_ قران مجید.
۲_ سرگذشت ایمان
۳_ تجلی خدا در افاق و انفس
۴_ محمد علی سادات، اصول و مبانی خدا شناسی استدلالی چاپ سال ۱۳۲۱ انتشارات هدی ایران.
۵_ پوهاند اسد الله شینواری، خداجویان لکچر نوټ د افغان پوهنتون.
۶_ کتاب الانصاف طبع استنبول ترکیه.
۷_ هفتاد و سه ملت به ۷۸۰ هـ کال د دکتور محمد جواد مشکور په اهتمام او تصحیح چې د پوهنتون استاد دی، لیکوال یې معلوم نه دی خو د اهل سنت او جماعت پیرو معلومیږي.
۸_ فروغي، شرح حکمت د اروپا چاپ.
۹_ فخر الدین رازي، اعتقادات فرق المسلمین.
۱۰_شیخ عطار، تذکرة الاولیاء طبع طهران.
۱۱_ تبصرة العلوم.
۱۲_ احیاء العلوم غزالی.
۱۳_ جامع الصغیر.
۱۴_ شرح مواقف.
۱۵_ فقه اکبر.
۱۶_ شرح عقاید نسفی.
۱۷_ الاربعین.
۱۸_ د امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه وصیت.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (حاجي خان محمد باز) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحریک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري.
موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.
یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get More e-books from www.aghalibrary.com

Aghalibrary.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library